Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr 2. Wilno, 1 Lutego 1937 r. Rok XIV.

TREŚĆ

W DNIU IMIENIN

PANA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

MŁODZIEŻ SZKOLNA, NAUCZYCIELSTWO I ADMINISTRACJA SZKOLNA, UCZESTNICZĄC W OGÓLNEJ MANIFESTACJI UCZUĆ DLA PIERWSZEGO OBYWATELA PAŃSTWA POLSKIEGO, SKŁADAJĄ WYRAZY HOŁDU I CZCI NAJDOSTOJNIEJSZEMU SOLENIZANTOWI.

11

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 16 grudnia 1936 r. (Nr II P-9377/36)

o nadawaniu prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 28 grudnia 1936 r. Nr 11 poz. 214).

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) zarządzam, co następuje:

§ 1. Uprawnienia publicznych szkół powszechnych mogą być nadane:

a) prywatnym szkołom powszechnym zorganizowanym na wzór publicznych szkół powszechnych,

b) prywatnym szkołom powszechnym niezorganizowanym na wzór publicznych szkół powszechnych, a uznanym przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne.

§ 2. Nadanie uprawnień prywatnej szkole powszechnej może nastąpić, jeżeli:

a) osiąga wyniki nauczania, uznane przez władze szkolne za dorównujące wynikom, osiąganym w publicznych szkołach powszechnych odpowiedniego stopnia,

b) osiąga w pracy wychowawczej poziom, uznany przez władze szkolne za dorównujący poziomowi, osiąganemu w publicznych szkołach powszechnych w szczególności w zakresie wychowania młodzieży odpowiadającego potrzebom Państwa,

c) posiada kierownika oraz większość takich nauczycieli, którzy zarówno liczbą

godzin, jak i pracą związani są przede wszystkim z tą szkołą,

d) posiada odpowiednie dla swej liczebności i organizacji pomieszczenie, urządzenie oraz należyte zaopatrzenie w środki i pomoce naukowe,

e) odpowiada potrzebom państwowym na danym terenie.

§ 3. Uprawnienia publicznych szkół powszechnych nadaje prywatnej szkole powszechnej:

a) gdy chodzi o szkoły, wymienione w § 1 pkt. a — Kurator Okręgu Szkolnego na wniosek właściwego inspektora szkolnego,

b) gdy chodzi o szkoły, wymienione w § 1 pkt. b — Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego.

§ 4. Nadanie uprawnień powoduje uznanie, iż wydawane przez daną szkołę powszechną własnym uczniom świadectwa z poszczególnych klas jak również świadectwa ukończenia szkoły są równoznaczne z odpowiednimi świadectwami publicznych szkół powszechnych tego samego stopnia, przy czym uczniowie otrzymują świadectwa ukończenia na tych samych warunkach jak w publicznych szkołach powszechnych.

§ 5. Nadanie uprawnień ważne jest do odwołania.

Nadane uprawnienia mogą być odwołane przez władzę, która je nadała, gdy stwierdzi, że szkoła przestała spełniać którykolwiek z warunków przewidzianych w § 2 niniejszego rozporządzenia lub narusza inne obowiązujące ją przepisy.

§ 6. Prywatna szkoła powszechna z uprawnieniami publicznych szkół powszechnych winna na świadectwach szkolnych umieszczać klauzulę: „Zarządzeniem z dnia . . . . Nr . . . Minister W. R. i O. P. (albo też: Kurator Okręgu Szkolnego . . . .) nadał prywatnej szkole powszechnej . . . . (nazwa) uprawnienia publicznych szkół powszechnych . . . . (stopień szkoły) stopnia“.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

Równocześnie tracą moc wszelkie przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

12

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 4 grudnia 1936 r. (Nr II S-8391/36)

o nadawaniu prywatnym gimnazjom ogólnokształcącym uprawnień gimnazjów państwowych.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 28 grudnia 1936 Nr 11 poz. 215).

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) zarządzam, co następuje:

§ 1. Uprawnienia państwowych gimnazjów ogólnokształcących, przewidzianych w art. 20 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389), mogą być nadane:

a) gimnazjom prywatnym, zorganizowanym na wzór gimnazjów państwowych,

b) gimnazjom prywatnym, niezorganizowanym na wzór gimnazjów państwowych, a uznanym przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne.

§ 2. Nadanie uprawnień gimnazjum prywatnemu może nastąpić, jeżeli:

a) osiąga wyniki nauczania, uznane przez władze szkolne za dorównujące wynikom, osiąganym w gimnazjach państwowych,

b) osiąga w pracy wychowawczej poziom, uznany przez władze szkolne za dorównujący poziomowi, osiąganemu w gimnazjach państwowych, w szczególności w zakresie wychowania młodzieży, odpowiadającego potrzebom Państwa,

c) posiada dyrektora oraz większość takich nauczycieli, którzy zarówno liczbą godzin

jak i pracą związani są przede wszystkim z tą szkołą,

d) posiada odpowiednie dla swej liczebności i organizacji pracy pomieszczenie, urządzenie oraz należyte zaopatrzenie w środki i pomoce naukowe,

e) odpowiada potrzebom państwowym na danym terenie.

§ 3. Uprawnienia gimnazjów państwowych nadaje gimnazjum prywatnemu Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego.

§ 4. Nadanie uprawnień powoduje uznanie, iż wydane przez dane gimnazjum własnym uczniom świadectwa z poszczególnych klas lub świadectwa ukończenia są równoznaczne z odpowiednimi świadectwami gimnazjów państwowych, przy czym uczniowie otrzymują świadectwa ukończenia na tych samych warunkach jak w gimnazjach państwowych.

§ 5. Nadanie uprawnień ważne jest do odwołania.

Nadane uprawnienia mogą być odwołane, gdy władze szkolne stwierdzą, że gimnazjum przestało spełniać którykolwiek z warunków, przewidzianych w § 2 niniejszego rozporządzenia lub narusza inne obowiązujące je przepisy.

§ 6. Gimnazjum prywatne z uprawnieniami gimnazjów państwowych na świadectwach szkolnych umieszcza klauzulę: Zarządzeniem z dnia . . . Nr . . . Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nadał gimnazjum prywatnemu . . . (nazwa) uprawnienia państwowych gimnazjów ogólnokształcących.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 maja 1929 r. w sprawie nadawania prywatnym szkołom średnim ogólnokształcącym i seminariom nauczycielskim praw szkół państwowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 6, poz. 75) zachowuje moc obowiązującą w stosunku do klas ósmych gimnazjów dawnego typu oraz w stosunku do klasy pierwszej nowoorganizowanych liceów ogólnokształcących.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

13

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 28 listopada 1936 r. (Nr II P-7336/36)

o organizacji Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 28 grudnia 1936 Nr 11 poz. 220).

§ 1. W zarządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 lipca 1928 r. o organizacji Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich, zawierającym Statut Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 9, poz. 153) wprowadza się następujące zmiany:

1) § 6 otrzymuje brzmienie następujące:

„§ 6 Wyższy Kurs Nauczycielski może obejmować następujące grupy naukowe przedmiotów:

I—humanistyczną

II—geograficzno-przyrodniczą,

III—matematyczno-przyrodniczą,

IV—zajęć praktycznych i rysunku lub robót kobiecych i gospodarstwa domowego.

V—śpiewu i wychowania fizycznego.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może w razie potrzeby zarządzić inny podział przedmiotów na grupy naukowe”.

2) § 14 otrzymuje brzmienie następujące:

„§ 14. Po złożeniu z pomyślnym wynikiem egzaminu końcowego słuchacze otrzymują świadectwa z ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego. Świadectwo to daje przy równych warunkach pierwszeństwo w ubiega-

niu się o wszelkie stanowiska w szkolnictwie powszechnym oraz dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych prawo do odpowiedniego uposażenia, określonego w ustawie uposażeniowej pod warunkami tam wymienionymi".

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

14

ROZPORZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr III RG-5628/36)

o organizacji publicznych szkół przysposobienia rolniczego.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 Nr 12 poz. 239).

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 56, 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389), art. 9 ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 398), oraz art. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. o ustanowieniu urzędu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 480), zarządzam, co następuje:

§ 1. Publiczne ludowe szkoły rolnicze męskie otrzymują nazwę: „Publiczne Szkoły Przysposobienia Rolniczego".

§ 2. Ustala się organizację dla publicznych szkół przysposobienia rolniczego według załączonego statutu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Sposób i termin przekształcenia dotychczasowej organizacji określą osobne zarządzenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy, sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z 22.XII. 1936 r. Nr III RG-5628/36).

STATUT
Publicznej Szkoły Przysposobienia Rolniczego.

I. Zadania szkoły.

§ 1. Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodzieży wiejskiej do samodzielnej pracy w mniejszych gospodarstwach rolnych oraz wychowanie na zamiłowanych w swym zawodzie pracowników, a zarazem obywateli, świadomych swych obowiązków względem społeczeństwa i Państwa.

II. Ogólne zasady organizacji.

§ 2. Szkoła jest przeznaczona dla młodzieży męskiej, która ukończyła co najmniej szkołę powszechną I stopnia.

§ 3. Szkoła nosi nazwę: „Publiczna Szkoła Przysposobienia Rolniczego w . . . .",

§ 4. Dla celów praktycznego szkolenia, przy szkole istnieje szkolne gospodarstwo rolne.

§ 5. Przy szkole istnieje internat dla uczniów.

§ 6. Personel szkoły składa się z kierownika i nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz pomocniczych.

§ 7. Nauka w szkole trwa jeden rok. Organizację roku szkolnego oraz liczbę uczniów w klasie ustala się osobnymi przepisami.

III. Kierownik, nauczyciele, Rada Pedagogiczna.

§ 8. Na czele szkoły stoi kierownik.

Do obowiązków kierownika należy:

a) reprezentowanie szkoły na zewnątrz,
b) przewodniczenie Radzie Pedagogicznej,
c) bezpośrednie zwierzchnictwo nad wszystkimi osobami, pracującymi w szkole,
d) organizowanie pracy wychowawczej i dydaktycznej, kierowanie nią i czuwanie nad jej planowym wykonaniem,
e) zarządzanie sprawami administracyjno-gospodarczymi szkoły,

f) wykonywanie zleceń i przepisów władz szkolnych,
g) branie udziału w pracach powiatowej komisji szkolnej, powołanej w myśl art. 12 i 13 ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych,
h) branie czynnego udziału w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 9. Nauczyciele wychowują oraz uczą powierzoną ich opiece młodzież, uczestniczą w pracach Rady Pedagogicznej, pełnią funkcje administracyjno-gospodarcze w zakresie powierzonego im działu pracy, a ponad to biorą czynny udział w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 10. Kierownik i nauczyciele tworzą Radę Pedagogiczną, która jest stałym organem wewnętrznego życia szkoły.

§ 11. Rada Pedagogiczna współpracuje z kierownikiem nad podnoszeniem poziomu wychowawczego i naukowego szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy, związane z życiem szkolnym. W szczególności do obowiązków Rady Pedagogicznej należy:

a) opracowywanie planów pracy wychowawczej, dydaktycznej i gospodarczej,
b) ustalanie opinii o uczniach i oceny ich zachowania się,
c) ustalanie ogólnej oceny rocznej uczniów,
d) przyjmowanie i usuwanie uczniów,
e) ustalanie regulaminu uczniowskiego,
f) załatwianie spraw, przekazanych jej przez osobne przepisy.

§ 12. Kierownikowi przysługuje prawo zawieszania uchwał Rady Pedagogicznej, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

O decyzji zawieszenia uchwały Rady Pedagogicznej Kierownik niezwłocznie zawiadamia władze szkolne.

IV. Organizacja nauczania i wychowania.

§ 13. Program nauczania szkoły opiera się na I szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 14. Nauczanie odbywa się według obowiązującego programu nauki.

§ 15. Plan pracy wychowawczej, dostowany do wieku i rozwoju młodzieży, powinien uwzględniać w pełni zadania wychowawcze, określone w § 1 niniejszego statutu.

§ 16. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim osiąga cele wychowawcze szkoły przez:

a) bezpośredni swój wpływ na uczniów w szkole i poza szkołą,
b) nauczanie i umiejętnie zorganizowaną pracę w gospodarstwie szkolnym,
c) właściwie zorganizowane życie w szkole i internacie,
d) organizowanie współpracy domu i szkoły w akcji wychowawczej.

V. Uczniowie.

§ 17. Uczeń sposobi się przez wychowanie i kształcenie na świadomego swych obowiązków i twórczego obywatela Państwa Polskiego. W tym celu uczeń winien dążyć do pogłębienia życia religijnego, urabiać swój charakter, zdobywać wiedzę i umiejętności, potrzebne do pracy w rolnictwie, oraz przygotowywać się do życia społecznego w związku ze swoim zawodem. Do osiągnięcia tego uczeń zmierza przede wszystkim przez pracę nad sobą i przez sumienne spełnianie obowiązków.

§ 18. Uczeń obowiązany jest stosować się do regulaminu, który określa szczegółowo zadania i obowiązki uczniów.

§ 19. Do szkoły przyjmuje się kandydatów, którzy:
a) przedstawią świadectwo ukończenia szkoły powszechnej co najmniej I stopnia lub inne świadectwo, uznane przez władze szkolne za równoważne,
b) odbyli co najmniej dwuletnią praktykę w gospodarstwie wiejskim,
c) ukończyli w danym roku kalendarzowym 17, a nie przekroczyli 24 lat życia,
d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

§ 20. Kandydaci mogą być przyjmowani do szkoły najpóźniej w ciągu pierwszego miesiąca nauki.

§ 21. Przy końcu każdego okresu szkolnego nauczyciel ustala oceny wyników, osiągniętych przez uczniów, biorąc za podstawę wymagania obowiązującego programu.

Ocena winna być oparta na systematycznym badaniu postępów i wyników pracy ucznia.

§ 22. Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażoną w stopniach ocenę wyników nauki ze wszystkich przedmiotów oraz zachowania się.

Oceny, ustalone z końcem ostatniego okresu, są zarazem ocenami rocznymi.

§ 23. Uczeń, który otrzymał oceny roczne co najmniej dostateczne ze wszystkich przedmiotów oraz zachowania się, otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, zawierające, oprócz stopni rocznych z poszczególnych przedmiotów, ogólną ocenę roczną wyników pracy.

W wyjątkowych wypadkach Rada Pedagogiczna może przyznać uczniowi świadectwo ukończenia szkoły mimo stopnia niedostatecznego z jednego przedmiotu, ustalając wtenczas ogólną ocenę roczną jako dostateczną.

Egzaminy uzupełniające nie mogą być stosowane.

15

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr PU-6222/36)

o organizacji państwowych szkół przysposobienia gospodyń wiejskich.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 Nr 12 poz. 240).

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Zgodnie z zasadami, podanymi w § 199 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr I Pr. 4051/33) o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz. 202), ustala się organizację państwowych szkół przysposobienia gospodyń wiejskich według załączonego statutu.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 22.XII. 1936 r. Nr III PU-6222/36).

STATUT

Państwowej Szkoły Przysposobienia Gospodyń Wiejskich.

I. Zadania szkoły.

§ 1. Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodzieży żeńskiej do samodzielnej pracy w mniejszych gospodarstwach wiejskich oraz wychowanie na zamiłowane w swojej pracy gospodynie, a zarazem obywatelki, świadome swych obowiązków względem rodziny, społeczeństwa i Państwa.

II. Ogólne zasady organizacji.

§ 2. Szkoła jest przeznaczona dla wiejskiej młodzieży żeńskiej, która ukończyła co najmniej szkołę powszechną I stopnia.

§ 3. Nauka w szkole trwa jeden rok.

§ 4. Dla celów praktycznego szkolenia uczenic, przy szkole istnieje szkolne gospodarstwo wiejskie.

§ 5. Przy szkole istnieje internat dla uczenic.

§ 6. Personel szkoły składa się z kierowniczki i nauczycielek przedmiotów zawodowych i pomocniczych.

§ 7. Organizację roku szkolnego oraz liczbę uczenic w klasie ustala się osobnymi przepisami.

III. Kierowniczka, nauczycielki, Rada Pedagogiczna.

§ 8. Na czele szkoły stoi kierowniczka.

Do obowiązków kierowniczki należy:

a) reprezentowanie szkoły na zewnątrz,
b) przewodniczenie Radzie Pedagogicznej,
c) bezpośrednie zwierzchnictwo nad wszystkimi osobami pracującymi w szkole,
d) organizowanie pracy wychowawczej i dydaktycznej, kierowanie nią i czuwanie nad jej planowym wykonaniem,
e) zarządzanie sprawami administracyjno-gospodarczymi szkoły,
f) wykonywanie zleceń i przepisów władz szkolnych,
g) branie czynnego udziału w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 9. Nauczycielki wychowują oraz uczą powierzoną ich opiece młodzież, uczestniczą w pracach Rady Pedagogicznej, pełnią funkcje administracyjno - gospodarcze w zakresie powierzonego działu pracy, a ponad to biorą czynny udział w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 10. Kierowniczka i nauczycielki tworzą Radę Pedagogiczną, która jest stałym organem wewnętrznego życia szkoły.

§ 11. Rada Pedagogiczna współpracuje z kierowniczką nad podnoszeniem poziomu wychowawczego i naukowego szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy, związane z życiem szkolnym. W szczególności do obowiązków Rady Pedagogicznej należy:

a) opracowywanie planów pracy wychowawczej, dydaktycznej i gospodarczej,
b) ustalanie opinii o uczenicach i oceny ich zachowania się.
c) ustalanie ogólnej oceny rocznej uczenic,
d) przyjmowanie i usuwanie uczenic,
e) ustalanie regulaminu uczniowskiego,
f) załatwianie spraw, przekazanych jej przez osobne przepisy.

§ 12. Kierowniczce przysługuje prawo zawieszania uchwał Rady Pedagogicznej, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

O decyzji zawieszenia uchwały Rady Pedagogicznej kierowniczka niezwłocznie zawiadamia władze szkolne.

IV. Organizacja nauczania i wychowania.

§ 13. Program nauczania szkoły opiera się na I szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 14. Nauczanie odbywa się według obowiązującego programu nauki.

§ 15. Plan pracy wychowawczej, dostosowany do wieku i rozwoju młodzieży, powinien uwzględniać w pełni zadania wychowawcze, określone w § 1 niniejszego statutu.

§ 16. Kierowniczka łącznie z gronem nauczycielskim osiąga cele wychowawcze szkoły przez:

a) bezpośredni swój wpływ na uczenice w szkole i poza szkołą,
b) nauczanie i umiejętnie zorganizowaną pracę w gospodarstwie szkolnym,
c) właściwe zorganizowanie życia w szkole i internacie,
d) organizowanie współpracy domu i szkoły w akcji wychowawczej.

V. Uczenice.

§ 17. Uczenica sposobi się przez wychowanie i kształcenie na świadomą swych obowiązków i twórczą obywatelkę Państwa Polskiego. W tym celu uczenica winna dążyć do pogłębienia życia religijnego, urabiać swój charakter, zdobywać wiedzę i umiejętności, potrzebne do pracy w gospodarstwie, oraz przygotowywać się do życia społecznego w związku ze swoją pracą. Do osiągnięcia tego uczenica zmierza przede wszystkim przez pracę nad sobą i przez sumienne spełnianie obowiązków.

§ 18. Uczenica obowiązana jest stosować się do regulaminu, który określa szczegółowo zadania i obowiązki uczenic.

§ 19. Do szkoły przyjmuje się kandydatki, które:

a) przedstawią świadectwo ukończenia

szkoły powszechnej co najmiej I stopnia lub inne świadectwo, uznane przez władze szkolne za równoważne,

b) odbyły co najmniej dwuletnią praktykę w gospodarstwie wiejskim,

c) ukończyły w danym roku kalendarzowym 16, a nie przekroczyły 24 lat życia,

d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

§ 20. Kandydatki mogą być przyjmowane do szkoły najpóźniej w ciągu pierwszego miesiąca nauki.

§ 21. Przy końcu każdego okresu szkolnego nauczycielka usta a oceny wyników, osiągniętych przez uczenice w zakresie danego przedmiotu, biorąc za podstawę wymagania obowiązującego programu.

Ocena winna być oparta na systematycznym badaniu postępów i wyników pracy uczenicy.

§ 22. Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczenica otrzymuje świa ectwo, które zawiera wyrażoną w stopniach ocenę wyników nauki ze wszystkich przedmiotów oraz zachowania się.

Oceny, ustalone z końcem ostatniego okresu, są zarazem ocenami rocznymi.

§ 23. Uczenica, która uzyskała oceny roczne co najmniej dostateczne ze wszystkich przedmiotów oraz zachowania się, otrzymuje świad ctwo ukończenia szkoły, zawierające, oprócz stopni rocznych z poszczególnych przedmiotów, nadto ogólną ocenę roczną wyników pracy.

W wyjątkowych wypadkach Rada Pedagogiczna może przyznać uczenicy świadectwo ukończenia szkoły mimo stopnia niedostatecznego z jednego przedmiotu, ustalając wtenczas ogólną ocenę roczną jako dostateczną.

Egzaminy uzupełniające nie mogą być stosowane.

16

ROZPORZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr III RG-6221/36)

o organizacji publicznych szkół przysposobienia gospodyń wiejskich.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 Nr 12 poz. 241).

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 56, 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389), art. 9 ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 398), oraz art. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. o ustanowieniu urzędu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 480), zarządzam, co następuje:

§ 1. Publiczne ludowe szkoły rolnicze żeńskie otrzymują nazwę: „Publiczne Szkoły Przysposobienia Gospodyń Wiejskich".

§ 2. Ustala się organizację dla publicznych szkół przysposobienia gospodyń wiejskich według załączonego statutu.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Sposób i termin przekształcenia dotychczasowej organizacji określą osobne zarządzenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy, sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dn. 22 grudnia 1936 r. (Nr III RG-6221/36).

STATUT
Publicznej Szkoły Przysposobienia Gospodyń Wiejskich.

I. Zadania szkoły.

§ 1. Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodzieży żeńskiej do samodzielnej pracy w

mniejszych gospodarstwach wiejskich oraz wychowanie na zamiłowane w swojej pracy gospodynie, a za razem obywatelki, świadome swych obowiązków względem rodziny, społeczeństwa i Państwa.

II. Ogólne zasady organizacji.

§ 2. Szkoła jest przeznaczona dla wiejskiej młodzieży żeńskiej, która ukończyła co najmniej szkołę powszechną I stopnia.

§ 3. Szkoła nosi nazwę: „Publiczna Szkoła Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w . . ".

§ 4. Dla celów praktycznego szkolenia uczenic przy szkole istnieje szkolne gospodarstwo wiejskie.

§ 5. Przy szkole istnieje internat dla uczenic.

§ 6. Personel szkoły składa się z kierowniczki i nauczycielek przedmiotów zawodowych i pomocniczych.

§ 7. Nauka w szkole trwa jeden rok. Organizację roku szkolnego oraz liczbę uczenic w klasie ustala się osobnymi przepisami.

III. Kierowniczka, nauczycielki, Rada Pedagogiczna.

§ 8. Na czele szkoły stoi kierowniczka.

Do obowiązków kierowniczki należy:

a) reprezentowanie szkoły na zewnątrz,

b) przewodniczenie Radzie Pedagogicznej,

c) bezpośrednie zwierzchnictwo nad wszystkimi osobami pracującymi w szkole,

d) organizowanie pracy wychowawczej i dydaktycznej, kierowanie nią i czuwanie nad jej planowym wykonaniem,

e) zarządzanie sprawami administracyjno-gospodarczymi szkoły,

f) wykonywanie zleceń i przepisów władz szkolnych,

g) branie udziału w pracach powiatowej komisji szkolnej, powołanej w myśl art. 12 i 13 ustawy z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych,

h) branie czynnego udziału w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 9. Nauczycielki wychowują oraz uczą powierzoną ich opiece młodzież, uczestniczą w pracach Rady Pedagogicznej, pełnią funkcje administracyjno - gospodarcze w zakresie powierzonego działu pracy, a ponad to biorą czynny udział w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 10. Kierowniczka i nauczycielki tworzą Radę Pedagogiczną, która jest stałym organem wewnętrznego życia szkoły.

§ 11. Rada Pedagogiczna współpracuje z kierowniczką nad podnoszeniem poziomu wychowawczego i naukowego szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy, związane z życiem szkolnym. W szczególności do obowiązków Rady Pedagogicznej należy:

a) opracowywanie planów pracy wychowawczej, dydaktycznej i gospodarczej,

b) ustalanie opinii o uczenicach i oceny ich zachowania się,

c) ustalanie ogólnej oceny rocznej uczenic,

d) przyjmowanie i usuwanie uczenic,

e) ustalanie regulaminu uczniowskiego,

f) załatwianie spraw, przekazanych jej przez osobne przepisy.

§ 12. Kierowniczce przysługuje prawo zawieszania uchwał Rady Pedagogicznej, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

O decyzji zawieszenia uchwały Rady Pedagogicznej kierowniczka niezwłocznie zawiadamia władze szkolne.

IV. Organizacja nauczania i wychowania.

§ 13. Program nauczania szkoły opiera się na I szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 14. Nauczanie odbywa się według obowiązującego programu nauki.

§ 15. Plan pracy wychowawczej, dostosowany do wieku i rozwoju młodzieży, powinien uwzględniać w pełni zadania wychowawcze, określone w § 1 niniejszego statutu.

§ 16. Kierowniczka łącznie z gronem nau-

czycielskim osiąga cele wychowawcze szkoły przez:

a) bezpośredni swój wpływ na uczenice w szkole i poza szkołą,

b) nauczanie i umiejętnie zorganizowaną pracę w gospodarstwie szkolnym,

c) właściwe zorganizowanie życia w szkole i internacie,

d) organizowanie współpracy domu i szkoły w akcji wychowawczej.

V. Uczenice.

§ 17. Uczenica sposobi się przez wychowanie i kształcenie na świadomą swych obowiązków i twórczą obywatelkę Państwa Polskiego. W tym celu uczenica winna dążyć do pogłębienia życia religijnego, urabiać swój charakter, zdobywać wiedzę i umiejętności, potrzebne do pracy w gospodarstwie, oraz przygotowywać się do życia społecznego w związku ze swoją pracą. Do osiągnięcia tego uczenica zmierza przede wszystkim przez pracę nad sobą i przez sumienne spełnianie obowiązków.

§ 18. Uczenica obowiązana jest stosować się do regulaminu, który określa szczegółowo zadania i obowiązki uczenic.

§ 19. Do szkoły przyjmuje się kandydatki, które:

a) przedstawią świadectwo ukończenia szkoły powszechnej co najmniej I stopnia lub inne świadectwo, uznane przez władze szkolne za równoważne,

b) odbyły co najmniej dwuletnią praktykę w gospodarstwie wiejskim,

c) ukończyły w danym roku kalendarzowym 16, a nie przekroczyły 24 lat życia,

d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

§ 20. Kandydatki mogą być przyjmowane do szkoły najpóźniej w ciągu pierwszego miesiąca nauki.

§ 21. Przy końcu każdego okresu szkolnego nauczycielka ustala oceny wyników, osiągniętych przez uczenice w zakresie danego przedmiotu, biorąc za podstawę wymagania obowiązującego programu.

Ocena winna być oparta na systematycznym badaniu postępów i wyników pracy uczenicy.

§ 22. Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczenica otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażoną w stopniach ocenę wyników nauki ze wszystkich przedmiotów oraz zachowania się.

Oceny, ustalone z końcem ostatniego okresu, są zarazem ocenami rocznymi.

§ 23. Uczenica, która uzyskała oceny roczne co najmniej dostateczne ze wszystkich przedmiotów oraz zachowania się, otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, zawierające, oprócz stopni rocznych z poszczególnych przedmiotów, nadto ogólną ocenę roczną wyników pracy.

W wyjątkowych wypadkach Rada Pedagogiczna może przyznać uczenicy świadectwo ukończenia szkoły mimo stopnia niedostatecznego z jednego przedmiotu, ustalając wtenczas ogólną ocenę roczną jako dostateczną.

Egzaminy uzupełniające nie mogą być stosowane.

17

WYCIĄG Z ZARZĄDZENIA

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr III. RG-6219/36)

o reorganizacji państwowych ludowych szkół rolniczych męskich.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 r. Nr 12 poz 242).

Na podstawie § 223 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. R. Nr 15, poz. 202) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem 1937 roku szkolnego podlegają reorganizacji według nowego ustroju następujące państwowe ludowe szkoły rolnicze męskie:

6) Państwowa Szkoła Rolnicza Męska w Grzybowie przekształca się na

Państwową Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Grzybowie,

7) Państwowa Szkoła Rolnicza w Łuczaju przekształca się na

Państwową Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Łuczaju.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

18

WYCIĄG Z ZARZĄDZENIA

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr III. RG-6220/36)

o reorganizacji publicznych ludowych szkół rolniczych męskich.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 Nr 12 poz. 243).

Na podstawie § 223 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz. 202) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem 1937 roku szkolnego podlegają reorganizacji według nowego ustroju następujące publiczne ludowe szkoły rolnicze męskie:

23) Szkoła Rolnicza w Antonowie przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Antonowie,

24) Szkoła Rolnicza w Berdówce przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Berdówce,

25) Szkoła Rolnicza Męska w Bukiszkach przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Bukiszkach,

26) Ludowa Szkoła Rolnicza w Kuszelewie przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Kuszelewie,

27) Samorządowa Męska Szkoła Rolnicza w Łazdunach przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Łazdunach,

28) Samorządowa Szkoła Rolnicza Męska w Opsie przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Rolniczego w Opsie.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

19

WYCIĄG Z ZARZĄDZENIA

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr III. RG.6227/36)

o reorganizacji państwowych ludowych szkół rolniczych żeńskich.

(Przedruk z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 Nr 12 poz. 244).

Na podstawie § 223 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz 202) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem 1937 roku szkolnego podlegają reorganizacji według nowego ustroju następujące państwowe ludowe szkoły rolnicze żeńskie:

6) Państwowa Szkoła Rolnicza Żeńska w Antowilu przekształca się na

Państwową Szkołę Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w Antowilu,

7) Państwowa Szkoła Rolnicza Żeńska w Różance przekształca się na

Państwową Szkołę Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w Różance,

8) Państwowa Szkoła Rolnicza Żeńska w Ber źnie przekształca się na

Państwową Szkołę Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w Bereźnie.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) *W. Świętosławski.*

20

WYCIĄG Z ZARZĄDZENIA

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 22 grudnia 1936 r. (Nr III. Rg-6226/36).

o reorganizacji publicznych ludowych szkół rolniczych żeńskich.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 r. Nr 12 poz. 245).

Na podstawie § 223 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz. 202) zarządzam, co następuje:

§ 1. Z początkiem 1937 roku szkolnego podlegają reorganizacji według nowego ustroju następujące publiczne ludowe szkoły rolnicze żeńskie;

24) Szkoła Rolnicza Żeńska w Kukowie przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w Kukowie,

25) Sejmikowa Szkoła Rolnicza Żeńska w Święcianach przekształca się na

Publiczną Szkołę Przysposobienia Gospodyń Wiejskich w Święcianach.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

21

POSTANOWIENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 28 listopada 1936 r. (Nr II P-7336/36)

w sprawie Regulaminu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 28 grudnia Nr 11 poz. 221).

Na podstawie § 17 zarządzenia z dnia 1 lipca 1928 r. Nr I-5341/28 o organizacji Państwowych Wyżs ych Kursów Nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 9, poz. 153) zarządzam, co następuje:

§ 1. W Regulaminie Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich, ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W. R. i O. P. z r. 1928, Nr 9, poz. 154 wprowadza się następujące zmiany:

1. W § 6 punkty III i IV otrzymują brzmienie:

„III — Matematyczno-przyrodnicza.

IV—Zajęć praktycznych i rysunku względnie gospodarstwa domowego, obejmująca: rysunek, zajęcia praktyczne, roboty kobiece i gospodarstwo domowe w następujących połączeniach:

a) rysunek i zajęcia praktyczne,

b) roboty kobiece i gospodarstwo domowe.

O ile na grupę IV lit. a)—rysunek i zajęcia praktyczne — zostanie przyjęta dostateczna liczba nauczycielek, przewiduje się możność za każdorazową zgodą Ministerstwa wprowadzenia dla nauczycielek nauki robót kobiecych zamiast trudniejszych działów robót drzewnych i metalowych".

2. W § 9 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie następujące:

„Egzamin wstępny rozpoczyna się najwcześniej 20 czerwca".

3. § 11 otrzymuje brzmienie następujące:

„§ 11. Zajęcia na Wyższych Kursach Nauczycielskich rozpoczynają się najpóźniej 5 września, kończą się zaś najwcześniej 15 czerwca. Ferie świąteczne w ciągu roku szkol-

nego może Kuratorium przedłużyć ogółem o 5 (pięć) dni w stosunku do czasu trwania ferii w szkołach średnich ogólnokształcących. Dokładne terminy zajęć na Wyższych Kursach Nauczycielskich wyznacza Kuratorium".

4. § 15 otrzymuje brzmienie następujące:

„§ 15. Egzaminy końcowe słuchaczy odbywają się w czerwcu każdego roku, nie wcześniej niż po 15 czerwca. Dokładne terminy oznacza Kuratorium i zawiadamia o nich Ministerstwo co najmniej na miesiąc naprzód".

5. W § 19 ustęp trzeci otrzymuje następujące brzmienie:

„Zamiast tematów egzaminu piśmiennego z jednego z przedmiotów programowych działu B grupy geograficzno-przyrodniczej, rysunku i zajęć praktycznych, robót kobiecych i gospodarstwa domowego, z nauki o przyrodzie w grupie matematyczno-przyrodniczej dyrektor (kierownik) może przesłać Kuratorium wnioski w sprawie tematów egzaminu praktycznego, który zastąpi w tym przedmiocie egzamin piśmienny".

6. W § 20 ustęp drugi otrzymuje brzmienie następujące:

„Czas trwania egzaminu piśmiennego dla przedmiotów grupy humanistycznej i czas trwania egzaminu praktycznego z wyjątkiem egzaminu z zajęć praktycznych i robót kobiecych wynosi 5 godzin, dla przedmiotów innych grup i wypracowania z działu A 3 godziny. Pauz urządzać nie wolno. Egzamin praktyczny z zajęć praktycznych i robót ko biecych może trwać do 8 godzin z przerwą po pierwszych 4 godzinach".

7. W § 22 ustęp końcowy, otrzymuje brzmienie następujące:

„O ile z geografii, przyrody, rysunku, zajęć praktycznych, robót kobiecych lub gospodarstwa domowego odbył się egzamin piśmienny, należy przy egzaminie ustnym sprawdzić, czy słuchacz poza teorią opanował także laboratoryjną, względnie praktyczną stronę odnośnego przedmiotu".

8. W § 27 ustęp drugi otrzymuje brzmienie następujące:

„Na świadectwie uwidocznia się stopnie z przedmiotów wymienionych w programie Wyższego Kursu Nauczycielskiego. W grupie humanistycznej wyszczególnia się przy tym oddzielnie stopień z języka i oddzielnie z literatury, w grupie geograficzno-przyrodniczej i matematyczno-przyrodniczej oddzielnie z przyrody martwej i oddzielnie z biologii. Ponad to w dziale B wpisuje się poszczególne stopnie z metodyki przedmiotów odnośnej grupy".

9. W § 29 wprowadza się po ustępie trzecim następujący nowy ustęp:

Zatrudnieni za zgodą władz szkolnych nauczyciele prywatnych Wyższych Kursów Nauczycielskich, organizowanych w porozumieniu z władzami szkolnymi dla nauczycieli nie urlopowanych, mogą wchodzić w charakterze egzaminatorów w skład Państwowej Komisji Egzaminacyjnej powołanej do przeprowadzenia egzaminu z uczestnikami tych kursów".

10. Na końcu § 29 dodaje się nowy ustęp w brzmieniu:

„Uczestnicy prywatnych Wyższych Kursów Nauczycielskich, organizowanych w porozumieniu z władzami szkolnymi dla nauczycieli nie urlopowanych mogą—niezależnie od swego miejsca służbowego—zdawać egzamin przed Państwową Komisją Egzaminacyjną właściwą dla danego prywatnego Wyższego Kursu Nauczycielskiego".

11. W § 30 dodaje się ustęp drugi w brzmieniu następującym:

„Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może z ważnych względów wyznaczyć egzamin dla eksternów w innym terminie".

12. W § 35 ustęp drugi otrzymuje brzmienie następujące:

„O ile z geografii, przyrody, zajęć praktycznych, robót kobiecych, rysunku lub gospodarstwa domowego odbył się egzamin piśmienny, należy przy egzaminie ustnym sprawdzić, czy kandydat poza teorią opanował także i laboratoryjną, względnie praktyczną stronę odnośnego przedmiotu".

13. § 42 otrzymuje brzmienie następujące:

„§ 42. Przy egzaminach dla eksternów z programu Wyższych Kursów Nauczycielskich

dopuszczalne są — poza wymienionymi w § 6 Regulaminu — następujące połączenia wszystkich przedmiotów działu B.

Religia—z językiem polskim lub historią.

Język polski — z religią lub każdym z przedmiotów grupy IV albo V.

Język inny niż polski—z zajęciami praktycznymi.

Historia — z religią lub z geografią lub z zajęciami praktycznymi.

Przyrodoznawstwo—z każdym z przedmiotów grupy IV albo V.

Geografia—z historią lub z matematyką lub z zajęciami praktycznymi.

Matematyka —z geografią lub z każdym z przedmiotów grupy IV albo V.

Rysunek—z językiem polskim lub z przyrodoznawstwem lub z matematyką.

Zajęcia praktyczne — z każdym z przedmiotów z wyjątkiem religii.

Roboty kobiece — z językiem polskim lub z matematyką lub z przyrodoznawstwem lub z zajęciami praktycznymi.

Śpiew—z językiem polskim lub z matematyką lub z przyrodoznawstwem lub z zajęciami praktycznymi.

Wychowanie fizyczne — z językiem polskim lub z matematyką lub z przyrodoznawstwem lub z zajęciami praktycznymi".

14. W § 46 ustęp końcowy otrzymuje brzmienie następujące:

„Nadto z geografii, przyrody, rysunku, zajęć praktycznych, robót kobiecych i gospodarstwa domowego odbywa się jeszcze egzamin praktyczny".

§ 2. Postanowienie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Równocześnie traci moc obowiązującą postanowienie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 lipca 1933 r. Nr II P-6029/33 w sprawie Regulaminu Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 10, poz. 146).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świętosławski.*

22

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNIK Nr 8

z dnia 21 stycznia 1937 r. (BP-1092/37)

w sprawie punktualnego rozpoczynania pracy.

Stwierdzam, iż pomimo stniejących zarządzeń nie wszyscy funkcjonariusze podległego mi resortu przestrzegają punktualności w przychod eniu do zajęć biurowych i rozpoczynaniu pracy.

W celu uniknięcia dezorganizacji pracy biurowej, spowodowanej spóźnianiem się funkcjonariuszów, jak również w celu uniknięcia nieprzyjemnych dla spóźniających się konsekwencyj służbowych—przypominam treść okólnika mego Nr 60 z dnia 1.VII.1936 (BP-13007/36) w sprawie punktualnego rozpoczynania pracy i polecam ścisłe przestrzeganie postanowień tego okólnika.

Przypomnienie niniejsze winno być podane do wiadomości wszystkich pracowników.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

23

OKÓLNIK Nr 129

z dnia 28 grudnia 1936 r. (II W-8187/36)

w sprawie zabaw tanecznych młodzieży szkolnej.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 r. Nr 12 poz 249).

I. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uważa zasadniczo szkolne zabawy taneczne za godziwą rozrywkę dla młodzieży i za jeden ze środków wychowawczych, oddziaływujących korzystnie pod warunkiem, że muszą być one bardzo starannie przygotowane i nie odbywają się zbyt często.

II. Dążąc do uregulowania sprawy szkolnych zabaw tanecznych i do usunięcia niewłaściwości, zdarzających się ustawicznie w tej dziedzinie życia młodzieży szkolnej, zarządzam, co następuje:

1. Młodzież szkolna może, zaczynając od IV-tej klasy gimnazjum, brać udział w zabawach tanecznych organizowanych w szkołach. Udział młodzieży szkolnej w zabawach tanecznych organizowanych dla dorosłych w lokalach publicznych jest bezwarunkowo wzbroniony.

2. Opiekę nad szkolnymi zabawami tanecznymi spełniają: dyrektor lub przełożona szkoły, grono nauczycielskie i przedstawiciele Koła Rodzicielskiego. Odpowiedzialność za należytą organizację szkolnej zabawy tanecznej, którą należy zasadniczo powierzyć samej młodzieży, spoczywa na dyrektorze (przełożonej) szkoły oraz na nauczycielach wyznaczonych jako opiekunach zabawy.

3. Przy organizowaniu szkolnych zabaw tanecznych należy przestrzegać następujących zasad:

a) Organizowanie zabawy tanecznej nie może pociągać za sobą jakiegokolwiek odrywania młodzieży od normalnych zajęć szkolnych.
b) Zabawy mogą się odbywać tylko w przeddzień dni wolnych od zajęć szkolnych.
c) Najwłaściwszą porą szkolnych zabaw tanecznych jest okres karnawałowy. Organizowanie ich w dwóch pierwszych i dwóch ostatnich miesiącach roku szkolnego nie jest wskazane.
d) Szkolne zabawy taneczne powinny być dostępne dla całej starszej młodzieży szkolnej bez względu na stopień zamożności i z tego powodu nie mogą być imprezami dochodowymi.
e) W szkolnych zabawach tanecznych bierze udział tylko młodzież szkolna. W drodze wyjątku mogą być zaproszeni z wiedzą Dyrekcji byli wychowankowie szkoły urządzającej zabawę taneczną. Udział rodziców w charakterze opiekunów młodzieży jest bardzo pożądany.
f) Liczba uczestników zabawy tanecznej winna być ograniczona do warunków lokalowych. Należy bezwarunkowo unikać zabaw tłumnych, gdyż utrudniają one opiekę wychowawczą.
g) Młodzież szkolna może brać udział w ciągu jednego roku szkolnego najwyżej w dwóch zabawach tanecznych (t. zn. raz w szkole swojej, raz na zaproszenie innej szkoły).
h) Miejscem szkolnych zabaw tanecznych może być tylko lokal szkolny; wynajmowanie lokali na zabawy poza szkołą jest niedozwolone.
i) Obowiązkowym strojem na szkolnych zabawach tanecznych może być jedynie mundurek szkolny, odstępstwa od tej zasady są dozwolone tylko na zabawach harcerskich, Przysposobienia Wojskowego i Straży Przedniej.
j) Celem podtrzymania tradycji tańców narodowych należy je przewidzieć w programie zabawy tanecznej.
k) Przyzwoite zachowanie się, obyczajność w ubraniu, rodzajach tańca i sposobie tańczenia obowiązuje wszystkich obecnych na zabawie.
l) Jeżeli jest organizowany bufet, winien być oparty na jak najprzystępniejszych cenach, aby także niezamożna młodzież mogła z niego korzystać.
m) Używanie alkoholu tak przez młodzież jak i dorosłych jest wykluczone. Palenie tytoniu może być dozwolone tylko starszym (rodzicom, opiekunom) wyłącznie w przeznaczonych na to palarniach.
n) Zabawa taneczna winna się skończyć nie później niż o godz. 22.
o) Młodzież żeńska powinna mieć zapewnioną podczas powrotu do domu należytą opiekę ludzi poważnych: rodziców, opiekunów, członków Koła rodzicielskiego.

4. Szkoły mogą organizować lekcje tańca, pod opieką nauczycieli oraz członków Koła Rodzicielskiego. Uczęszczanie do prywatnych szkół tańca jest młodzieży szkolnej wzbronione.

5. W średnich szkołach zawodowych wygasającego ustroju, opartych na podbudowie sześciu klas szkoły ogólnokształcącej, w których dotąd zabawy odbywały się w sposób znacznie odbiegający od zasad wyżej podanych, można zezwolić na urządzanie zabaw według dotychczasowych zwyczajów; należy jednak stopniowo wprowadzać w życie zasady obowiązujące wszystkie szkoły, w każdym

razie z chwilą otwarcia pierwszej klasy nowego ustroju postanowienia niniejszego zarządzenia muszą być obowiązujące.

6. Niniejsze zarządzenie nie dotyczy zabaw młodzieży szkolnej nie posiadających charakteru zabaw tanecznych, a organizowanych w ramach przedsięwzięć klasowych, międzyklasowych, zrzeszeniowych i ogólnoszkolnych (jak np. św. Mikołaj, opłatek itp). Zabawy takie powinny się odbywać w godzinach popołudniowych, nie przekraczając godziny 21-ej.

III. Zarządzenie niniejsze znosi wydane dotychczas zarządzenia w sprawie tanecznych zabaw młodzieży szkolnej.

Dyrekcje (Kierownictwa) szkół poinformują opieki rodzicielskie o treści powyższego zarządzenia i zwrócą im uwagę na konieczność współdziałania w jego wykonaniu.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski.*

24

OKÓLNIK Nr 128

z dnia 22 grudnia 1936 r. (BP-23975/36)

w sprawie stosowania nowej pisowni.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 31 grudnia 1936 r. Nr 12 poz 248).

W związku z wprowadzeniem w urzędowaniu zasad nowej pisowni (okólnik Nr 77 z dnia 17.VII. 1936 r. Nr BP-14339/36), ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Nr 8 z 1936 r., poz. 151), przestrzegać należy dodatkowo następujących zasad:

1) cytaty tekstów ustaw, dekretów i rozporządzeń (objęte cudzysłowem), odpisy i dublikaty umów, zobowiązań, świadectw i innych dokumentów — winny być sporządzane w pisowni zgodnej z oryginałem;

2) pieczęcie urzędowe mogą być używane bez zmiany pisowni aż do zużycia;

3) druki, księgi, blankiety itp. mogą być używane w dotychczasowej pisowni aż do wyczerpania zapasów;

4) tablice i napisy—zwłaszcza zewnętrzne—winny być w miarę możności poprawione lub zastąpione nowymi.

Dyrektor Biura Personalnego:
(—) *W. Przybyłowicz.*

25

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 10 grudnia 1936 Nr O. P. 39944/36

do PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie kursów dokształcających dla przedpoborowych.

Podaję do wiadomości i wykonania instrukcję w sprawie dokształcania przedpoborowych.

Zwracam równocześnie uwagę na szczególne znaczenie powyższej akcji.

Gdyby w związku z realizacją zaleceń instrukcji wyłoniły się jakieś wątpliwości, należy bezzwłocznie zwrócić się do Kuratorium o informacje.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) *M. B. Godecki.*

INSTRUKCJA

w sprawie dokształcania przedpoborowych.

Konferencja porozumiewawcza przedstawicieli Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministerstwa Spraw Wojskowych, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Op. Społ., Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, która odbyła się w dniu 2.X.1936 r., była wstępem do realizacji hasła: **„Nie damy armii ani jednego analfabety".** Konferencja w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w dniu 5.XII r. b., w której wzięli udział również przedstawiciele Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego, ustaliła zasady dokształcania przedpoborowych.

Realizację akcji tej podejmują władze szkolne przy współdziałaniu zainteresowanych nią czynników państwowych i społecznych. Czynnikami tymi są: władze wojskowe, wła-

dze administracji ogólnej, władze samorządowe, organizacje zawodowe nauczycielskie (głównie Związek Nauczycielstwa Polskiego), organizacje młodzieżowe (głównie Związek Młodej Wsi, Związek Strzelecki i Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży), organizacje społeczne i oświatowe (jak: Ochotnicze Straże Pożarne, Związek Rezerwistów, Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, Polska Macierz Szkolna). O współdziałaniu z pewną organizacją młodzieżową, społeczną i oświatową w powiecie, w gminie czy w środowisku decyduje fakt, czy organizacja ta wniesie w akcję dokształcania przedpoborowych pozytywne wartości w formie prac propagandowych i organizacyjnych, w formie wartości materialnych; dla organizacji młodzieżowych jest zasadniczym ten moment, że przedpoborowi są niejednokrotnie członkami tych organizacji.

Ponieważ, po wstępnym uzgodnieniu całej akcji na poziomie województw, realizacja jej przeniesie się na teren powiatów i gmin; ważnym czynnikiem staną się Powiatowe Komisje Oświaty Pozaszkolnej i Gminne Komisje Oświatowe jako czynniki koordynujące pracę oświaty pozaszkolnej.

Inicjatywę w zakresie dokształcania przedpoborowych podejmą w terenie Inspektoraty Szkolne, z ich ramienia Instruktorzy Oświaty Pozaszkolnej poprowadzą prace organizacyjne, a następnie wykonywać będą opiekę pedagogiczną w miarę możności przyjdą z pomocą zarówno w pracach organizacyjnych jak i w opiece pedagogicznej Inspektorowie i Podinspektorowie Szkolni; plan pracy i jego realizacja będzie omawiana na posiedzeniach pracowników pedagogicznych Inspektoratu.

Głównym czynnikiem w realizacji planu dokształcania przedpoborowych będzie nauczycielstwo szkół powszechnych, z ich obywatelskiego trudu urastać będzie oświata i świadomość obywatelska żołnierza. Miarą pozytywnego ustosunkowania się nauczycielstwa do tego zagadnienia jest deklaracja złożona przez Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego na ręce Naczelnego Wodza. **Zasada dobrowolności pracy nauczycielstwa musi być utrzymana.** W związku z tym zwrócą się Inspektorowie Szkolni do nauczycielstwa o zadeklarowanie dobrowolnego udziału w dokształcaniu przedpoborowych. Z organizacjami zawodowymi nauczycielskimi uzgodni tę sprawę na poziomie Okręgu—Kuratorium, na poziomie powiatów—Inspektorowie Szkolni. Wprawdzie na konferencji w dniu 5.XII r. b. ustalono, że praca nauczycielstwa na kursach dokształcających dla przedpoborowych winna być opłacana, jednak opłaty te nie przekreślą obywatelskiego charakteru pracy nauczycielstwa.

Ponieważ całość pracy będzie wymagała szczególnego wysiłku ze strony nauczycielstwa, nie należy go obarczać sprawami propagandy, organizacji, utrzymania frekwencji, sprawami gospodarczymi. Może zajść również konieczność odciążenia nauczycielstwa w zakresie innych prac społecznych.

Szczególnie ważnym czynnikiem w tej akcji będzie samorząd, zarówno gminny jak i gromadzki, będzie on głównym czynnikiem współdziałającym z nauczycielstwem. Zarządy Gmin, Gminne Komisje Oświatowe, Rady Gromadzkie, sołtysi mają do spełnienia wielką rolę w zakresie propagandy, organizacji i dostarczenia warunków rzeczowych dla kursów.

Sprawę współdziałania samorządu w akcji dokształcania przedpoborowych na poziomie województw uzgodni Kuratorium, a Inspektorowie Szkolni na poziomie powiatów.

W sprawie współdziałania z wojskiem Kuratorium zwróci się do Dowództwa Okręgu Korpusu i do Dowództw Brygad K. O. P-u, a Inspektorowie Szkolni do lokalnych władz wojskowych i K. O. P-u. W sprawie współdziałania z organizacjami społecznymi Kuratorium zwróci się do central wojewódzkich tych organizacji a Instruktorowie Szkolni do central powiatowych.

Dokształcanie przedpoborowych będzie ujęte w trzy stopnie: stp. I—dla analfabetów, stp. II—dla półanalfabetów, stp. III—dla umiejących dobrze czytać i pisać. **Główna uwaga będzie zwrócona na stp. I i II a przede wszystkim na naukę czytania i pisania.**

Naukę należy oprzeć na „Programie kursów początkowych, wydanych w r. 1936 przez Instytut Oświaty Dorosłych" programy te zostaną w najbliższych dniach dostarczone Inspektoratom Szkolnym, gdyby przydział był niedostateczny, należy zgłosić bezzwłocznie dodatkowe zapotrzebowanie; gdyby jednak pokrycie pełnego zapotrzebowania tych programów było nie możliwe, należy posługiwać się programami Trzystopniowych Kursów dla Dorosłych, których Inspektoraty Szkolne po-

siadają znaczne ilości. **Ze względu na charakter kursów należy zwrócić szczególną uwagę na wiadomości o Polsce, głównie zaś na wiadomości związane z obroną Państwa.** Odmienną organizację będzie posiadał stopień III tych kursów. W tym roku sprawy III stopnia nie normuje się ściśle. Przedpoborowi, będący na poziomie tego stopnia mogą być objęci pracą oświatową i społeczno-wychowawczą organizacji młodzieżowych, mogą oni w tych organizacjach tworzyć specjalne zespoły, mogą być tworzone samodzielne zespoły o charakterze samokształceniowym, pracujące pod opieką nauczycieli, gdyby sieć organizacji młodzieżowych była niedostateczna. W zespołach tych przedpoborowi zdobywali by przy pomocy pogadanek, książek i czasopism wiadomości o Polsce, a zarazem zainteresowanie sprawami obrony Państwa. Jednak w tym roku główna uwaga będzie poświęcona stopniowi I i II ze względu na realizację hasła: „Nie damy armii ani jednego analfabety".

O ilości kursów i stopni zadecyduje ilość przedpoborowych i rozmieszczenie ich na terenie gmin. Odległość miejsca zamieszkania przedpoborowego od miejscowości kursu może być większa niż dziecka szkolnego, może ona dochodzić do 5 klm. Umożliwi to zgrupowania przedpoborowych w stosunkowo nieznacznej ilości kursów na terenie poszczególnych gmin. Najprawdopodobniej będą kursy, posiadające tylko stp. I lub stp. II, będzie jednak pewna ilość kursów posiadających stp. I i II.

Ponieważ okres przygotowawczy w tym roku nie jednokrotnie zostanie zakończony dopiero 15.I.1937 r., **pozostaną do dyspozycji trzy miesiące** pracy t. j. do 15.IV.1937 r. Kurs przy szkole I-go stopnia o jednym nauczycielu może mieć najwyżej 72 godziny nauki (3 razy tygodniowo po 2 godziny).

Jest to ilość godzin dostateczna dla jednego stopnia, a nawet dla stp. II mogła by być zredukowaną, natomiast jest nie wystarczającą dla II stopni, nawet przy zastosowaniu nauki głośnej i cichej.

Wówczas mógł by nauczyciel pracować w pierwszym miesiącu ze stopniem I, a stopień II, pod ogólną opieką nauczyciela, pod kierownictwem swego przodownika, w miesiącu tym mógł by pracować jako zespół w zakresie czytania i pisania, następnie pracę stopnia II można by przedłożyć poza 15.IV.37 r. Organizacyjnie pracę można by ująć jeszcze i w ten sposób, że stp. I i stp. II prowadziły by oddzielnie dwie sąsiadujące z sobą niezbyt odległe szkoły. Trudności tych nie będą miały szkoły stopnia I o dwu nauczycielach i szkoły stopnia II i III.

Dokształcanie obejmie przedpoborowych roczników 1916 i 1917, ponad to poborowych rocznika 1915 jeszcze nie wcielonych do szeregów i tych z tego rocznika, którzy nie otrzymali kategorii „A". Kursy te objąć mogą młodzież i dorosłych z innych roczników, jak również młodzież żeńską, wówczas przyjmą charakter ogólnej walki z analfabetyzmem. Jednak ich zasadniczym zadaniem jest dokształcanie przedpoborowych.

Akcja dokształcania przedpoborowych nie może wpłynąć na osłabienie już prowadzonych kursów dokształcających. (Trzystopniowe kursy dla dorosłych). Ponieważ w roku tym sieć tych kursów w niektórych powiatach jest szczególnie gęsta i ponieważ niejednokrotnie przedpoborowi tych roczników stanowią znaczny procent kursistów,—należy przedpoborowych przede wszystkim włączyć do tych kursów, będzie to znacznym ułatwieniem prac organizacyjnych i da oszczędności w wydatkach gospodarczych. Włączając do już prowadzonych kursów przedpoborowych, którzy na kursy nie uczęszczają, należy wziąć pod uwagę ten moment, że niektóre z tych kursów pracują już drugi miesiąc. Natomiast tych przedpoborowych, którzy już się dokształcają na kursach nie należy wyłączać z dotychczasowych kursów.

Kuratorium starać się będzie dostarczyć specjalnych podręczników dla kursów dokształcających dla przedpoborowych, jednak w tym roku podręczniki te mogą nadejść zapóźno, wobec czego należy posługiwać się podręcznikami, jakie Inspektoraty Szkolne mają do dyspozycji. W razie wogóle braku podręczników dla nowo-organizowanych kursów, należy bezwłocznie nadesłać zapotrzebowanie do Kuratorium. O sprawie dzienników lekcyjnych zostaną Inspektoraty Szkolne poinformowane dodatkowo.

Sprawa egzaminów i zaświadczeń zostanie ustalona w oddzielnym piśmie.

Lokali i pomocy naukowych dla kursów dostarczą publiczne szkoły powszechne. Środ-

ków materialnych jak: światło (lampa, nafta) i opał dostarczą samorządy z sum, jakie posiadają na ten cel w swych budżetach. Gdyby sumy te okazały się niedostatecznymi, należy poczynić starania o zasilenie słabych gmin z funduszów powiatowych, o częściowe użycie na ten cel sum przeznaczonych na inne formy pracy oświatowej pozaszkolnej, jeśli nie spowoduje to załamania się tych działów pracy, wreszcie w wypadkach wyjątkowych należy nadesłać zapotrzebowanie do Kuratorium ze szczególnym uzasadnieniem. Należy poczynić starania by sumy na pokrycie rzeczowych wydatków tych kursów zostały uwzględnione w preliminarzach budżetowych na rok 1937/38.

O uzyskanie funduszów na opłacenie nauczycielstwa, w tym roku w formie niedużych ryczałtów, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego czyni starania. O wyniku tych starań zostaną Inspektorowie Szkolni zawiadomieni. Uzyskanie przez Ministerstwo funduszów na ten cel w następnym roku budżetowym jest pewne, praca będzie opłacana od ilości godzin według ustalonych przez Ministerstwo norm.

Plan prac przygotowawczych:

1. Inspektorowie Szkolni odbędą **bezzwłocznie** wstępne konferencje porozumiewawcze ze Starostami Powiatowymi, z Komendantami P. K. U. względnie także z Dowódcami pułków, w powiatach przygranicznych z Dowódcami K. O. P.-u, z powiatowymi Komendantami P. W. i W. F., z Przewodniczącymi Oddziałów Powiatowych Z. N. P., z Przewodniczącymi organizacji społecznych, wymienionych na początku tej instrukcji. Należy prosić te czynniki, by zwróciły się do swych komórek terenowych o podjęcie **bezzwłocznej** propagandy dokształcania przedpoborowych, o podjęcie prac organizacyjnych, o przygotowanie warunków materialnych.

2. Równocześnie zwrócą się Inspektorowie Szkolni **bezzwłocznie** do nauczycielstwa o dobrowolne zadeklarowanie pracy w zakresie dokształcania przedpoborowych. Deklaracje będą podstawą przy opracowaniu sieci kursów. Deklaracje mogą pozostać u kierowników szkół w miejscowościach gminnych ze względu na brak czasu na gromadzenie ich w Inspektoratach.

3. Inspektorowie Szkolni zwrócą się z prośbą do Starostów Powiatowych i Dowódców P. K. U. o wydanie polecenia, aby przedpoborowi roczników 1916 i 1917 jak również nie wcieleni jeszcze do szeregów poborowi z rocznika 1915 lub ci z tego rocznika, co nie otrzymali przy poborze kategorii „A", zebrali się w oznaczonym dniu w miejscowości gminnej. Pożądanym było by również w tym dniu zebranie nauczycielstwa z terenu gminy, umożliwiło by to dokonanie prac organizacyjnych w jednym dniu. Należy dołożyć starań, by nauczycielstwo otrzymało w tym celu od Zarządów Gmin bezpłatne podwody.

4. Na zebranie gminne wyjadą Obwodowi Instruktorzy O. P., a w miarę możliwości inni pracownicy pedagogiczni Inspektoratu, co umożliwiło by odbycie zebrań jeszcze przed feriami świątecznymi. Należało by poczynić starania, by na zebraniach byli obecni przedstawiciele wojska i administracji ogólnej.

Porządek dzienny gminnego zebrania:

a) Spisanie zgłaszających się przedpoborowych na listach oddzielnie dla każdego rocznika. Potrzebne są następujące dane:— imię i nazwisko, (rocznik), miejscowość, wykształcenie, przynależność do organizacji. Wykształcenie winno być tak określone, by pozwalało na zaliczenie przedpoborowego do stp. I, II lub III. Ułatwiło by pracę sporządzenie spisów przez Zarządy Gmin przed zebraniem, dało by to kontrolę, czy zgłoszą się wszyscy przedpoborowi. **Od obowiązku zgłaszania należy zwolnić przedpoborowych mających ukończoną szkołę powszechną II lub III stopnia, względnie wykształcenie wyższe niż szkoła III stopnia.**

Należy jednak porozumieć się z nimi w sprawie ewentualnego ich udziału w pracy zespołów stopnia III w charakterze przodowników.

b) Krótkie poinformowanie zebranych (nauczycieli i przedpoborowych) o celu zebrania. Cel zebrania winien być w ten sposób przedstawiony, by akcja dokształcania przedpoborowych została zrozumiana jako poważne zagadnienie o znaczeniu państwowym. Od poziomu bowiem oświaty i uświadomienia obywatelskiego żołnierza zależy siła moralna armii, która jest czynnikiem nie mniej ważnym jak

sprawność bojowa żołnierza i środki techniczne armii.

c) Podział przedpoborowych na podstawie spisów na stopnie, zależnie od ich przygotowania i na poszczególne kursy, zależnie od ich miejsca zamieszkania. Podział ten może być przeprowadzony tylko przy współudziale nauczycielstwa, — wówczas dla przedpoborowych mogą być w innej sali zorganizowane zajęcia świetlicowe (pogadanki, śpiew, inscenizacje, zabawy towarzyskie).

d) Objęcie poszczególnych kursów przez nauczycielstwo.

e) Ustalenie sprawy zaopatrzenia kursów w podręczniki, sprawy warunków rzeczowych:—lokal, światło, opał i tp., sprawy terminów rozpoczęcia kursów.

f) Poinformowanie przedpoborowych o przydziale ich do poszczególnych kursów, jeśli przy omawianiu tych spraw nie byli obecni.

g) Nadesłanie krótkiego sprawozdania do Kuratorium z podaniem: 1) gmin i miejscowości kursów, 2) ich stopni i ilości kursistów na poszczególnych stopniach i roczników do których należą, 3) nazwisk nauczycieli, 4) stanu sprawy podręczników, 5) stanu sprawy warunków rzeczowych pracy, 6) innych uwag np. o powiązaniu nauczania przedpoborowych z dotychczasowymi kursami.

Zarówno sprawa nauczania przedpoborowych jak i całość o. p. winna być szczególnie dokładnie przepracowywana na posiedzeniach pracowników pedagogicznych Inspektoratów.

26

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 31 grudnia 1936 r. Nr O.41937/36.

Do PP. Dyrektorów i Kierowników szkół w Okręgu

w sprawie zwiedzania przez młodzież szkolną Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze.

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27.XII 1936 r. Nr II. W. 8883/36 zawiadamiam, że Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze ze względu na szczupłe pomieszczenia może zwiedzić dziennie najwyżej 1200 osób, masowe zaś wycieczki młodzieży szkolnej, przybywające z całej Polski, przekraczają znacznie tę liczbę, wobec tego wydaję zarządzenie uwzględniania następujących wskazówek:

1. Kierownictwo każdej wycieczki szkolnej powinno przynajmniej na 3—5 dni wcześniej uzgodnić z Dyrekcją Muzeum dzień i godzinę zwiedzania Belwederu.—Bez uprzedniego porozumienia nie wolno kierować wycieczek szkolnych do Belwederu.

2. Na określoną godzinę mogą być projektowane wycieczki w składzie nie więcej jak 100 osób.

3. Udostępnić należy zwiedzanie Belwederu we czwartki, kiedy wstęp do muzeum jest bezpłatny, przede wszystkim młodzieży niezamożnej.

Kurator Okręgu Szkolnego:
(—) *M. B. Godecki.*

27

RUCH SŁUŻBOWY.

Przeniesieni w stan spoczynku:

Z dniem 31 grudnia 1936 r.

Szukszcianka Maria Stanisława, nauczycielka 7-klas. publicznej szkoły powszechnej Nr 3 w Wilnie, z powodu choroby.

Sołtykiewiczowa Gracjana Zofia, nauczycielka 2-klas. publicznej szkoły powszechnej w Czeresiu, powiatu brasławskiego, z powodu przekroczenia 60 lat życia.

Grzejda Józef Benedykt, nauczyciel 2-klas. publicznej szkoły powszechnej w Przełomce, powiatu suwalskiego, z powodu choroby.

Dżygałowa Natalia Jarosława, nauczycielka publicznej szkoły powszechnej w Ojucewiczach, powiatu stołpeckiego, na własną prośbę.

Pomorska Maria Elżbieta, nauczycielka publicznej szkoły powszechnej w Rajcy, powiatu nowogródzkiego, na własną prośbę.

Adamska Józefa Mariana, nauczycielka 7-klas. publicznej szkoły powszechnej Nr 8 w Grodnie, na własną prośbę.

Z dniem 31 stycznia 1937 r.

Motylówna Janina, nauczycielka publicznej szkoły powszechnej w Tokarewszczyźnie, powiatu mołodeckiego, z powodu choroby.

Pajor Ludwik Michał, nauczyciel 2-klas. publicznej szkoły powszechnej w Łoźnikach, powiatu wileńsko-trockiego, z powodu choroby.

Gil-Gilewska Felicja, nauczycielka 7-klas. publicznej szkoły powszechnej Nr 3 w Grodnie, z powodu choroby.

Zmarli:

Ś. p. Szukszcianka Maria Stanisława, nauczycielka 7-klas publ. szkoły powszechnej Nr 3 w Wilnie, zmarła w dniu 22 grudnia 1936 r.

28

KONKURS
na stanowisko kierownika publicznej szkoły powszechnej.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego ogłasza niniejszym konkurs na stanowisko kierownika 7-klas. koedukacyjnej publicznej szkoły powszechnej Nr 39 w Wilnie dla młodzieży świętującej sabat. Szkoła mieści się przy ulicy Trockiej Nr 9. Mieszkania dla kierownika nie ma.

O stanowisko to ubiegać się mogą kandydaci, posiadający pełne kwalifikacje zawodowe oraz odpowiadający wymaganiom art. 12 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9.XI. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 104, poz. 873).

Podania należycie udokumentowane winni kandydaci wnosić w drodze służbowej do Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego (przez Inspektora Szkolnego Miejskiego w Wilnie) w terminie do dni 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

Pomoc dla bezrobotnych to nie jałmużna—to obowiązek.

29

KOMUNIKATY
Program pracy Harcerskiej Szkoły Instr. Żeńskiej w Buczu w II półroczu 1936/37.

Kuratorium na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 22.XII. W. II. Nr 9188/36 podaje do wiadomości, iż w drugim półroczu bieżącego roku szkolnego w szkole instruktorskiej żeńskiej Związku Harcerstwa Polskiego w Buczu odbędą się następujące kursy:

1) od 12 stycznia do 17 marca kolonia starszych dziewcząt pracujących zawodowo,

2) od 15 stycznia do 7 lutego metodyczny kurs drużynowych zuchów,

3) od 3 lutego do 24 lutego kurs instruktorek służby samarytańskiej,

4) od 8 lutego do 15 marca kurs kierowniczek pracy wiejskiej,

5) od 22 lutego do 15 marca kurs drużynowych starszych dziewcząt,

6) od 17 marca do 24 marca kurs podharcmistrzyń,

7) od 21 marca do 25 marca konferencja drużynowych wiejskich,

8) od 1 kwietnia do 25 kwietnia metodyczny kurs drużynowych harcerek,

9) od 26 kwietnia do 9 maja kurs instruktorek gospodarstwa,

10) od 26 kwietnia do 9 maja kurs instruktorek administracji,

11) od 1 maja do 17 maja kurs instruktorek terenoznawstwa.

12) od 15 maja do 17 maja konferencja komendantek obozów starszyzny,

13) od 8 maja do 15 maja kurs podharcmistrzyń,

14) od 17 maja do 9 czerwca metodyczny kurs drużynowych zuchów.

Wydawnictwo „Pamiątka po Marszałku Józefie Piłsudskim".

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 23 grudnia 1936 Nr II W 9455/36 zawiadomiło, że Główna Księgarnia Wojskowa w Warszawie wydała publikację p. t. „Pamiątka po Marszałku Józefie Piłsudskim", która zawiera szereg zdjęć oraz kilkaset wypowiedzeń Marszałka.

Cena egzemplarza 15 zł, 20 zł, 50 zł. Należytość należy wpłacać tylko na konto P. K. O. Nr 20.900; przewidziane jest wpłacanie na raty.

Dochód z wydawnictwa przeznaczony jest na sierociniec opieki nad sierotami po poległych i dziećmi inwalidów.

Wydawnictwo to jest dozwolone dla bibliotek szkolnych i może być zakupywane w zakresie zainteresowań.

Wydawnictwo „Geniusz Niepodległości".

W r. 1931 i 1933 nabyło Ministerstwo dla państwowych średnich i niższych szkół rolniczych monografię „Geniusz Niepodległości" tom I i II (Nr III Rol. 5678/33 z dn. 26/IX 1933 r.). Obecnie wydano tom III tejże monografii, który jest do nabycia w Straży Polskiej we Lwowie, ul. Klonowicza 18, II, w cenie zł 25 za egzemplarz. Szkoły, które pragną nabyć tom III wydawnictwa „Geniusz Niepodległości" mogą zakupić go z własnych funduszy, gdyż Ministerstwo na ten cel kredytów nie posiada.

Odczyty o Śląsku.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 21 grudnia 1936 Nr II-S-8849/36 zawiadomiło, że p. Alojzy Mach zamierza wygłosić w ciągu roku 1937 na obszarze Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego szereg odczytów o Śląsku. Z uwagi na temat odczytów, informujących o wartościach i znaczeniu Śląska dla życia państwowego, Ministerstwo zezwala, aby dyrekcje szkół średnich i zawodowych zachęciły młodzież klas starszych do wysłuchania tych odczytów w godzinach poza obowiązkowymi zajęciami szkolnymi. Ministerstwo podkreśla jednocześnie najzupełniej dobrowolny charakter uczestnictwa w nich młodzieży oraz minimalną opłatę za wstęp.

Filmy:

p. t. „Romeo i Julia".

Ministerstwo W. R. i O. P. poleca uwadze film p. t. „Romeo i Julia", jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkolną dwu ostatnich klas szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Nr O.979/37.

p.t. „Jak wam się podoba".

Ministerstwo W. R. i O. R. poleca uwadze film p. t. „Jak wam się podoba", osnuty na tle komed i Szekspira, jako za ługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Nr O. 2026/37.

p.t. „Biały Anioł".

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę na film p. t. „Biały Anioł", jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Nr O. 2160/37.

Nadesłane.

Wydawnictwa Książnicy Atlas we Lwowie.

1. *E. Romer,* **Polityczny atlas kieszonkowy,** str. 135, cena 8 zł.
2. *S. Czerny i M. Strasburger,* **Teoria przyrządzania potraw,** str. 214, cena 6,40.
3. *J. Chmara,* **Lubelska pieśń ludowa,** str. 96, cena 2 zł.
4. *dr St. Górniak,* **Pieniądz, czek i weksel jako środki zapłaty,** str. 64, cena 1.60 zł.
5. **Przyroda i technika,** czasop. poświęcone popularyzacji nauk przyrodniczych i technicznych, prenum. roczna 10 zł.

Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie.

1. *S. Łaszkiewicz,* **Sępy.** Powieść lotnicza str. 221, cena 5.60 zł.
2. *A. Dav-Neel i Lama Yongden,* **Mipam, Lama pięciu mądrości,** str. 304, cena 7.20 zł.

Wydawnictwa Biblioteki Polskiej w Warszawie.

1. *J. Broniewska,* **Przygody lalki Joasi.**
2. *J. Broniewska,* **Historia toczonego dziadka i malowanej babki.**
3. *E. Szermentowski,* **Dwa klawisze.**
4. *A. Znatowicz-Szczepańska,* **Wakacje w Jaszunach.**
5. *M. Cely,* **Czarne skrzydła.**
6. *J. M. Rytard i H. Rytardowa,* **Na białej grani.**

Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie.

1. *Wł. Kozicki*, **Henryk Rodakowski,** cena 18 zł.
2. *Wł. Lam*, **Jak rozwijać twórczość malarską u dziecka do 14 roku życia**, str. 136, cena 1.90 zł.
3. *dr A. Wereszczyński*, **Wiadomości o Polsce współczesnej,** str. 332, cena 5 zł.
4. *K. Przerwa-Tetmajer*, **Wybór poezyj,** cena 2.50 zł.
5. *St. Rzemski*, **Listopad,** cena 4 zł.
6. *J. Kasprowicz*, **Wybór poezyj,** cena 2.50 zł.

Wydawnictwa Księgarni „Książka" A. Mazzucato we Lwowie.

L. Taras, **Pragmatyka nauczycielska.**

Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Historycznego we Lwowie, Uniwersytet.

Wiadomości historyczno-dydaktyczne, prenum. za 4 zeszyty 8 zł.

Uzupełnienie rozkładu

godzin przyjęć kierowników grup metodycznych przy Kuratorium O. S. Wil. w roku szkolnym 1936/7.

Przedmiot adres grupy metodycznej w Wilnie	Kierownik nazwisko i imię	Przyjęcia interesantów	
		dzień	godz. od—do
Chemia Państw. Gimnazj. im. kr. Z. Augusta ul. M. Pohulanka 7 tel. 159	Stępiński Leon	poniedziałek środa	8—10 9—10

Zaginęła pieczęć.

W Państw. Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Suwałkach zaginęła pieczęć metalowa do legitymacji o średnicy 20 mm. z napisem w otoku „Państw. Gimn. im. M. K. Suwałki" wewnątrz otoku godło Państwa; na obsadzie drewnianej ma wyrzeźbiony znak „I-538"-dział i nr księgi inwentarzowej.

30

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

ARKUSZE OBSERWACYJNE.

(Dokończenie).

Za podstawę obierzemy wytyczne § 78 Statutu Gimnazjum Państwowego. Poprzedzić je winny pewne dane osobiste: imię i nazwisko, data i miejsce urodzenia, religia i narodowość, adres rodziców i ucznia, gdzie i jak długo uczeń uczył się przed wstąpieniem do gimnazjum, data przyjęcia do gimnazjum.

I. Rozpatrzmy pierwszy zespół spraw, z którymi muszą się zaznajomić nauczyciele dla urobienia sobie opinii o uczniu. Są to warunki domowe życia i pracy ucznia. Należy tu uwzględnić następujące punkty widzenia:

1) Dane o rodzicach: czy żyją oboje, czy mieszkają razem, jaki jest zawód ojca a ew. i matki? Wiadomości te zapoznają nas z grubsza ze środowiskiem i atmosferą domową ucznia. Wszelkie bliższe wiadomości o rodzicach są bardzo cenne ze względu na wpływy dziedziczności; musimy jednak zbierać je ostrożnie, czekać raczej, aż uzyskamy je okolicznościowo, a informacji wybitnie negatywnych w ogóle nie należy w karcie notować.

2) Dane o rodzeństwie ucznia: ile jest dzieci w domu i w jakim są wieku? Chodzi tu zarówno o uzyskanie w ten sposób pośrednich wiadomości o stanie materialnym rodziny ucznia, jak i o stanowisku wychowanka w domu: czy jest dzieckiem jedynym, najstarszym, średnim, najmłodszym. Z badań szkoły Adlera wiemy, jak doniosły wpływ wywiera sytuacja domowa dziecka na ukształtowanie się jego psychiki, ile złego może wyrządzić niejednolite ustosunkowanie się ojca lub matki do dzieci; to też obowiązkiem wychowawcy jest wyjaśnienie tych rzeczy rodzicom i oddziałanie na nich w pożądanym kierunku.

3) Odrabianie lekcyj przez ucznia: czy uczeń ma własny pokój, czy tylko własny stół we wspólnym pokoju, a może nawet tego nie posiada; czy ma spokój przy odrabianiu lekcyj, czy też przeszkadzają mu domownicy; czy ma własne podręczniki; czy uczy się sam, z kolegami, czy przy pomocy starszych (pomoc dorywcza, stała)? Wszystkie te wiado-

mości rzucą światło na postępy ucznia, to też muszą być zebrane już w pierwszym półroczu.

4) Inne zajęcia pozaszkolne ucznia: czy uczeń ma jakąś stałą pracę zarobkową i jaką? czy spełnia stale lub dorywczo jakieś prace domowe? czy ma lekcje dodatkowe? jakie zajęcie zajmuje mu najwięcej czasu po południu? Te dane są dla nas ważne również ze względu na postępy ucznia, mogą nawet wywrzeć wpływ na jego promocję. Muszą o nich być powiadomieni wszyscy nauczyciele, bo i w codziennym życiu gimnazjum uczeń bardziej obciążony obowiązkami zasługuje na troskliwszą opiekę i szczególną życzliwość szkoły. Poza tym zajęcia pozaszkolne ucznia informują nas pośrednio, jakim wpływom środowiskowym on podlega i mogą wyświetlić niektóre jego postępki lub sposoby zachowania się.

5) Atmosfera domowa: poziom kulturalny środowiska domowego; wybitne tendencje i skłonności występujące w życiu rodziny np. zainteresowania naukowe, życie towarzyskie; wpływ wychowawczy środowiska domowego na ucznia i charakter tego oddziaływania; wzajemny stosunek opieki domowej i ucznia; stosunek opieki do szkoły (współdziałający, obojętny, nieprzychylny).

O ile odpowiedzi na poprzednie grupy pytań było łatwo uzyskać, chociaż by przez przeprowadzenie krótkiej ankiety, o tyle sprawy poruszone obecnie są trudniejsze do zbadania: wymagają dłuższego czasu, wykorzystywania przypadkowych informacji, ostrożności i taktu nauczyciela. A że są ważne, o tym przekonywać nikogo nie potrzeba: wiemy z doświadczenia, ile wysiłków szkoły rozbija się o ujemne wpływy środowiska domowego, to też odpowiednie oddziaływanie może nam znacznie ułatwić pracę wychowawczą.

II. Następny dział stanowią pytania dotyczące właściwości fizycznych i stanu zdrowia ucznia. Zasadniczo powinien wypełniać tę rubrykę lekarz szkolny, a ewentualnie uzupełniać nauczyciel ćwiczeń cielesnych. Jednak i wychowawca może tu umieszczać swoje uwagi np. w związku z samopoczuciem fizycznym ucznia (stanem zdrowia subiektywnym), z występowaniem zmęczenia fizycznego (na wycieczkach) itd.

III. Z kolei następuje dział: właściwości psychiczne a zwłaszcza uzdolnienia i zamiłowania. Ten dział, jak wskazuje termin „właściwości psychiczne“, ma niemal wyłącznie charakter syntetycznego ujęcia psychiki ucznia. Wyróżnimy w nim następujące zagadnienia:

Ogólne właściwości umysłu,
Szczególne uzdolnienia i zamiłowania,
Właściwości pracy ucznia,
Poczucia społeczne ucznia,
Inne właściwości jego charakteru i usposobienia.

Zagadnienie drugie mieści się właściwie w pierwszym, a czwarte można by traktować łącznie z piątym; wyodrębniamy je ze względu na ich wielkie znaczenie dla życia szkolnego i poradnictwa zawodowego.

Właściwości umysłu ucznia ustalimy na podstawie danych z działu IV [1]); uzdolnienia i zamiłowania oraz właściwości pracy ucznia— na podstawie działu IV i VI [1]); poczucie społeczne—na podstawie działu VI; tylko zagadnienie innych właściwości charakteru i usposobienia musi być w tym dziale opracowane na nowo. W związku z tym omówienie czterech pierwszych zagadnień przeniesiemy do dalszych działów, a tu ograniczymy się do rozpatrzenia zagadnienia ostatniego.

Należy zbadać następujące możliwości w zachowaniu się wychowanka:

1) W jakim przeważnie bywa nastroju: podnieconym, wesołym, pogodnym, melancholijnym, smutnym, apatycznym? czy ma usposobienie równe czy zmienne? czy jest opanowany? czy jest skłonny do ujawniania czy do ukrywania swych przeżyć? czy woli przebywać sam czy z ludźmi?

2) Czy ufa swym siłom, czy też nie jest ich pewny? jak ocenia samego siebie? czy jest nieśmiały? czy łatwo czuje się pokrzywdzony?

3) Jakie pobudki wywierają wpływ na postępowanie ucznia: ambicja, dążność do kompensacji, wzgląd na dobrą opinię otoczenia, przekora, współczucie, współzawodnictwo, solidarność, naśladownictwo, korzyść, przyjemność, poczucie obowiązku, kary i nagrody? jak reaguje na pochwały i nagany nauczyciela? jakie postępowanie nauczyciela w stosunku do ucznia okazało się najskuteczniejsze? czy uczeń przejawia jakie ujemne skłon-

[1]) Por. pierwsza kolumna tablicy.

ności? może udało się wykryć ich genezę? czy uczeń stara się pracować nad sobą?

Pierwsza grupa pytań dotyczy usposobienia wychowanka oraz jego ogólnego nastawienia do świata zewnętrznego. Z tych punktów widzenia można obserwować ucznia na przerwach, wycieczkach, zabawach, w pracy organizacji szkolnych; korzystać—byle ostrożnie — z informacji rodziców. Zdobyte wiadomości przydadzą się bądź przy reagowaniu na postępowanie ucznia, bądź przy organizowaniu życia szkolnego, bądź przy udzielaniu rad związanych z wyborem zawodu.

Druga grupa pytań dotyczy samopoczucia jednostki, jej dążenia do mocy, trzecia — motywów postępowania ucznia i ewentualnych trudności w jego wychowaniu. Odpowiedzi będziemy szukać zarówno na lekcjach, zwłaszcza ćwiczeń cielesnych i zajęć praktycznych, jak i w życiu poza lekcyjnym uczniów, a także w ich wypracowaniach na takie tematy, jak: kiedy byłem mały... jaki wypadek z czasów dzieciństwa utkwił mi w pamięci; co chciałbym w swym życiu osiągnąć i dlaczego; jak postępuję, kiedy mój przyjaciel nie jest taki, jak sobie myślałem; ocena czyjegoś motywu postępowania, przedstawionego w opowiadaniu itd. [1]) Uzyskane wiadomości ułatwią nam skuteczne oddziaływanie wychowawcze i odpowiednie ustosunkowanie się do ucznia.

IV. Następna grupa zagadnień dotyczy ustosunkowania się do pracy nad danym przedmiotem, a więc stopnia zainteresowania, pilności i wytrwałości.

Ze sformułowania wynika, że opinię musi tu wydać osobno każdy nauczyciel z punktu widzenia swego przedmiotu. Opinia winna uwzględniać następujące sprawy:

1) Ogólne właściwości umysłu: czy uczeń stawia pytanie świadczące o samodzielności myślenia, czy odróżnia rzeczy ważne od mniej ważnych, czy myśli krytycznie, jak wnioskuje, czy jest ostrożny w uogólnianiu, jak się orientuje w nowym materiale lekcyjnym, jaki jest poziom jego argumentów podczas dyskusji?

Uwaga: przy ocenie udziału ucznia w lekcjach należy pamiętać o jego ogólnym samopoczuciu i nie śpieszyć z ujemną oceną ucznia, który rzadko zabiera głos.

[1]) Por. St. Baley — Charakterologja i typologja dzieci i młodzieży. Warszawa, 1933.

Czy uczniowi łatwo skupić uwagę przez dłuższy czas, czy też często przestaje uważać na lekcji? czy potrafi uważać mimo braku zainteresowania? W jaki sposób przyswaja sobie materiał nauczania: mechanicznie czy rozumowo? co mu trudno zapamiętywać (daty, nazwiska)? czy pamięta długo, wiernie? czy uczy się szybko?

Pierwsza grupa pytań wymaga obserwacji na lekcjach, zwłaszcza gdy zapoznajemy uczniów z nowym materiałem; w związku z drugą grupą pytań możemy urządzić w klasie krótką ankietę i jej wyniki skonfrontować z naszymi spostrzeżeniami. Korzyści z wpływu tych wiadomości na sprawiedliwszą ocenę uczniów nie ma potrzeby obszerniej omawiać.

2) Szczególne uzdolnienia i zamiłowania: czy uczeń przejawia uzdolnienia do danego przedmiotu nauczania? czy jego uzdolnienia idą raczej w kierunku teoretycznym czy praktycznym (ćwiczenia z fizyki, przedmioty artystyczno-techniczne)? w jakiej dziedzinie przejawia się ewentualnie jego fantazja: artystycznej (wyrażanie się w mowie i w piśmie, rysunek), naukowej (ujmowanie związków i praw w fizyce, matematyce, naukach przyrodniczych, historii i td.) czy praktycznej (lekcje zajęć praktycznych, pomysłowość w życiu codziennym)? [1]).

Czy praca nad danym przedmiotem sprawia mu trudności i dlaczego? jak długo uczeń odrabia lekcje?

Jaki jest stopień zainteresowania ucznia danym przedmiotem? czy zajmuje się nim nadprogramowo poza lekcjami?

Przy syntetycznym ujmowaniu odpowiedzi na powyższe pytania dla wypełnienia odpowiedniej rubryki III działu należy na ich podstawie stwierdzić: czy uczeń przejawia uzdolnienia wszechstronne, czy idące w jednym kierunku, czy w ogóle brak mu uzdolnień; czy one mają charakter raczej teoretyczny czy praktyczny; czy szkoła wie coś o zajęciach poza szkolnych ucznia związanych z jego zainteresowaniami np. o czytelnictwie; czy uczeń przejawia zamiłowanie do określonego zawodu.

Uwaga: należy dokładnie zdać sobie

[1]) E. Markinówna—O pojęciu fantazji. Warszawa 1932.

sprawę z kierunku uzdolnień ucznia: teoretycznego ewentualnie praktycznego; z tego, że uczeń nie przejawia uzdolnień w jednym kierunku, nie wolno nic wnioskować o jego uzdolnieniach w drugim kierunku.

Dane zebrane w związku z powyższymi pytaniami przydadzą się przede wszystkim przy wyborze dalszego kierunku kształcenia się ucznia. Zbierać je można zarówno przez obserwację na lekcjach, jak przez przeprowadzanie krótkich ankiet na godzinach wychowawczych.

3) Właściwości pracy ucznia: czy uczeń umie zorganizować sobie pracę? czy odnosi się do niej krytycznie? czy dąży do udoskonalenia jej wyników? czy pracuje samodzielnie, czy też potrzebuje pomocy i kontroli? czy wnika w głąb zagadnienia, czy ujmuje je powierzchownie? pracuje szybko czy powoli? dokładnie czy nie dokładnie? systematycznie czy nie równomiernie, np. przed końcem okresu, po otrzymaniu stopnia niedostatecznego? czy jest wytrwały wobec napotykanych trudności, czy też szybko się zniechęca? Jaki jest zewnętrzny wygląd jego prac piśmiennych?

Dane te zbieramy na podstawie zachowanie się i odpowiedzi ucznia na lekcjach, jego piśmiennych prac domowych i klasowych. Przy ich syntetycznym ujęciu w dziale III-im ustalimy nadto zależność jakości pracy ucznia od przedmiotu nauczania. Wykorzystamy nasze wiadomości zarówno przy udzielaniu rad młodzieży kończącej gimnazjum, jak i przy każdorazowej ocenie ucznia.

V. Dział: wyniki osiągane w pracy wiąże się ściśle z poprzednim, tak że można je nawet traktować łącznie. Należy tu przytoczyć ocenę ze swego przedmiotu półroczną i roczną lub tylko roczną. Uzasadnieniem oceny jest opinia nauczyciela o uczniu podana w dziale poprzednim.

VI. W ostatniej grupie pytań dowiadujemy się, jakie jest ustosunkowanie się ucznia do życia klasy i szkoły:

1) Jaki jest stosunek ucznia do szkoły: wrógi, obojętny czy pełen przywiązania? czy uczeń dba o dobre imię szkoły? czy dba o własność szkolną?

2) Jakie jest stanowisko ucznia w klasie jako grupie społecznej: czy jest przywódcą i w jakim kierunku idzie jego przewodzenie nad kolegami, czy też jest jednym z „tłumu"? czy bierze żywy udział w życiu klasy, czy też trzyma się raczej na uboczu? czy jest zżyty z klasą? czy przejawia dobrze zrozumianą solidarność koleżeńską? czy dba o honor klasy?

3) Jaki jest jego stosunek do kolegów: czy jest skłonny do ofiar, poświęceń, udzielania pomocy, opiekowania się słabszymi; czy też jest samolubny, żąda poświęceń dla siebie, chce tyranizować otoczenie? jest zgodny czy kłótliwy? z kim się przyjaźni? jaki jest jego stosunek do niepowodzeń kolegów? jaki jest stosunek kolegów do niego?

4) Jak ustosunkowuje się uczeń do nauczycieli: czy jest szczery czy nieszczery w stosunku do nich, otwarty czy skryty, krytyczny? zbliża się do nauczycieli czy trzyma się od nich z daleka? czy do wszystkich ustosunkowuje się jednakowo, czy też nie? co wpływa na taki, a nie inny stosunek do danego nauczyciela?

5) Jak się przedstawia praca ucznia w organizacjach szkolnych do jakich organizacji należy? czy w charakterze czynnego działacza, czy biernego członka? jakie stanowisko w nich zajmuje? jak spełnia obowiązki nałożone przez organizacje? czy można polegać na jego zobowiązaniach? czy przejawia poczucie odpowiedzialności? czy wykazuje skłonność do krytyki: rzeczowej, związanej z osobami? (por. także pytania dotyczące właściwości pracy ucznia).

Do zbierania powyższych danych nadają się wszelkie sytuacje życia szkolnego: zarówno lekcje, jak wycieczki, zabawy, uroczystości szkolne, wreszcie życie organizacyjne. Wykorzystamy zebrane wiadomości przy ustalaniu metod postępowania z poszczególnymi uczniami, przy organizowaniu życia klasy i kółek uczniowskich, przy udzielaniu rad dotyczących obioru dalszego kierunku studiów.

Oprócz powyżej omówionych sześciu działów przewidzianych przez §78 statutu należy pozostawić miejsce na uwagi dowolne, w których zanotuje się to wszystko, czego przytoczone pytania nie uwzględniły.

Można by też poprzestawiać nieco kolejność działów w arkuszu: ze względu na to, że dział III ma niemal wyłącznie charakter syntetyczny, dopuszczalne jest przeniesienie go na miejsce ostatnie, jednak przed uwagami dowolnymi albo razem z nimi.

*

Przy prowadzeniu arkuszy obserwacyjnych opartych na § 78 statutu należy pamiętać o następujących zasadach:

1) Dane osobiste i dział I prowadzi wychowawca, dział II—lekarz szkolny i ewent. nauczyciel ćwiczeń cielesnych; dział IV i V— każdy uczący danego ucznia; działy III i VI zostają wypełnione w ten sposób, że wychowawca podaje projekt na podstawie własnych obserwacji oraz działu IV; projekt zostaje przedyskutowany na komisji klasowej i po ewentualnych zmianach i uzupełnieniu wpisany do arkusza.

2) Ponieważ ustalone zostało, że wypełnianie arkusza musi być poprzedzone długotrwałą obserwacją, wynika z tego, że każdy nauczyciel powinien systematycznie gromadzić dane dotyczące wszystkich swoich uczniów, jeśli chodzi o treść działu IV, oraz dotyczące klasy, której jest wychowawcą, jeśli chodzi o dane osobiste, dział I, III i IV. Jednak dobrze jest notować swe obserwacje z tych działów także i o uczniach z obcych klas ze względu na gruntowniejsze opracowanie arkuszy obserwacyjnych.

Nie przesądzamy, gdzie zapisywać te dane: może to być osobny zeszyt dla każdego ucznia z działami odpowiadającymi działom arkusza, leżący w miejscu dostępnym dla całego grona; mogą to być prywatne notatniki nauczycieli. Ostatnia forma wydaje się praktyczniejsza, bo do takiego zeszytu ma jego właściciel dostęp zawsze, to też więcej poczynionych spostrzeżeń można w takich warunkach zanotować.

3) W jakich sytuacjach da się zbierać wiadomości o uczniach, omówiliśmy w związku z poszczególnymi grupami pytań.

Bliższego rozpatrzenia wymaga przeprowadzanie obserwacji. Dobrze jest ustalić sobie jakąś właściwość, którą będziemy badać u wszystkich uczniów, porównując ich ze sobą; wyniki obserwacji należy oczywiście notować. Jaką właściwość obrać, nie może być rzeczą raz na zawsze ustaloną: niektórzy radzą obserwować te właściwości, które się wiążą z naszym planem wychowawczym; inni— te, które specjalnie zwracają naszą uwagę u niektórych uczniów; jeszcze inni radzą z reguły zaczynać od właściwości umysłu, jako najłatwiejszych do obserwowania. Zakres właściwości objętych obserwacją należy stopniowo zwiększać. Notować także i to, co się bezpośrednio z naszym planem obserwacji nie wiąże, ale co się nam może przydać w przeszłości. Każda notatka winna być zaopatrzona w datę, a jeśli zapisuje się ją w zeszytach wspólnych, to i w podpis.

4) Na podstawie danych, gromadzonych w zeszytach przez dłuższy czas, wypełniamy arkusze co pół roku lub co rok; to zależy od decyzji Rady Pedagogicznej. Nie wszystkie działy arkusza wypełnia się jednocześnie; dział III w każdym razie najpóźniej. To, co notujemy w arkuszu, ma charakter uogólnień lub interpretacji aktów; musi więc być oparte na dostatecznej ich ilości, a interpretacje winny być wyraźnie od faktów odgraniczone. Jeśli zaś ostatecznie ilość spostrzeżeń nie została zebrana, nie należy nic w danej rubryce wpisywać, natomiast na tę stronę psychiki ucznia zwrócić w następnym okresie baczniejszą uwagę. Zawsze należy trzymać się zasady, że nie należy wpisywać do arkusza nic, czego byśmy nie byli zupełnie pewni; tylko sumiennie wypełniony arkusz może nam przynieść pożytek.
Nie należy też dążyć do uzyskania odpowiedzi na wszystkie wyżej podane szczegółowe pytania; one mają raczej na celu ułatwienie obserwacji i nadanie jej kierunku.

Każda notatka w arkuszu musi być zaopatrzona w datę i w podpis.

5) Należy pamiętać, że psychika młodzieży ulega zmianom, nie będzie przeto nic dziwnego, jeśli nasze późniejsze notatki w arkuszu nie zawsze będą zgodne z wcześniejszymi. Aby zaś nie podlegać sugestii notatek wcześniejszych, lepiej ich nie czytać, zanim się nie wypełni arkusza za dany okres czasu.

6) Dostęp do arkusza mają wyłącznie członkowie Rady Pedagogicznej.

7) W razie przeniesienia się ucznia do innej szkoły należy tam przesłać jego arkusz obserwacyjny.

W prowadzeniu arkuszy dużą pomoc przyniesie znajomość psychologii rozwojowej, a zwłaszcza okresu, w którym znajduje się młodzież gimnazjalna. Fazie tej jest poświęcona praca prof. Baleya p. t. Psychologja wieku dojrzewania. Pewne światło rzuca na psychologię młodzieży także literatura piękna

poświęcona wspomnieniom z lat młodzieńczych, np. Z. Nowakowskiego—Rubikon, J. Parandowskiego — Niebo w płomieniach, P. Choynowskiego—W młodych oczach. Przyda się również znajomość współczesnych kierunków psychologicznych, zwłaszcza literatury charakterologicznej. Z polskich prac można tu wymienić: Baleya—Charakterologja i typologja dzieci i młodzieży w t. I z. 5. Encyklopedji Wychowania lub w osobnej odbitce, Langholza—Charakterologja w życiu szkolnym. Ale przede wszystkim potrzebna jest nauczycielowi umiejętność obserwowania i wdrożenie się do notowania swych spostrzeżeń.

Na końcu można by zastanowić się nad tym, czy początkowo nie należało by wprowadzić arkuszy tylko dla niektórych uczniów: najzdolniejszych, najsłabszych trudnych pod względem wychowawczym. Stopniowo można by objąć nimi całą młodzież, ponieważ zasadniczo każdy uczeń ma prawo do troskliwej opieki szkoły, każdemu trzeba będzie po ukończeniu gimnazjum udzielić rady co do kierunku dalszej jego pracy.

*

Streśćmy pokrótce wyniki naszych rozważań: po uzasadnieniu potrzeby systematycznego prowadzenie spostrzeżeń o uczniach rozpatrzyliśmy, w jaką formę można je ujmować i doszliśmy do przeciwstawienia sobie wolnej charakterystyki i arkusza obserwacyjnego jako dwóch odmian karty indywidualności. Zważywszy ich wady i zalety wybraliśmy arkusz obserwacyjny uwieńczony ogólną charakterystyką ucznia, jako formę dla celów szkolnych najodpowiedniejszą, zachowując dla niej nazwę „arkusz obserwacyjny". Przejrzeliśmy niektóre nowsze odmiany arkuszy i ustaliliśmy, że można posługiwać się którąkolwiek z nich, że jednak najzgodniejszy ze statutem Gimnazjum Państwowego jest arkusz układu Mutermilchowej i Rybickiej. Dla tych, którzy oprą się w prowadzeniu arkuszy wyłącznie na § 78 statutu, podaliśmy pytania szczegółowe dotyczące wymienionych w tym paragrafie kwestii i zestawiliśmy sytuacje, w których można odpowiednie dane zbierać, oraz sposoby wykorzystania naszych spostrzeżeń. Na końcu ustalone zostały zasady prowadzenia arkuszy obserwacyjnych.

BIBLIOGRAFIA.

Biegeleisen B.— Wskazówki do prowadzenia karty indywidualności w szkołach powszechnych. Kraków 1932.

Czaplińska-Mutermilchowa R. dr i Rybicka E. mgr. — Wskazówki metodyczne do arkusza obserwacyjnego dla użytku nauczycieli gimnazjum ogólno-kształcącego. Warszawa 1935.

Kaczyńska M. G. — Obserwacja psychologiczna w szkole. Praca Szkolna 1929.

Kolendowa i Urbański R. — Obserwacja psychologiczna i charakterystyka uczniów (streszczenie referatu i koreferatu). Dziennik Urz. K. O. S. Brz. 1932, nr 9.

Librachowa M. — Charakterystyki szkolne. Praca Szkolna 1928, nr 6 i 9.

Librachowa M. — Psychologja pedagogiczna (w ćwiczeniach). Warszawa 1933.

Pawłowski F. i Warczak A. — Arkusz obserwacyjny. Tuchola 1930.

Rowid H. — Psychologja pedagogiczna. Kraków 1928.

Statut Gimnazjum Państwowego. Dziennik Urz. Min. W. R. i O. P. 1933.

Studencki S. M.—Jak obserwować dzieci. Warszawa 1931.

Szuman St. — Podstawowe zagadnienia konstrukcji i wypełniania karty indywidualności. Warszawa 1932.

Dr J. P.

ORGANIZACJA PRACY W NAUCZANIU RYSUNKÓW.

(Referat wygłoszony na okręgowej konferencji nauczycieli rysunków K. O. S. W. w dniach 3 i 4 listopada 1936 r.).

Założenia ogólne.

Program nauki w gimnazjach państwowych ustala dla nauki rysunku dwie godziny na każdym z czterech stopni nauczania tego przedmiotu. Oznacza to, że w pełnym czteroklasowym gimnazjum należy organizować naukę rysunków na czterech stopniach w wymiarze po 2 godziny tygodniowo. W gimnazjach, gdzie nie zorganizowano czterech stopni nauczania ponoszą duże straty uczniowie, którzy wyjdą z gimnazjum nie przygotowani do liceów zawodowych oraz do tych wydziałów liceów ogólnokształcących, w których umiejętność rysowania jest pożądaną lub konieczną. Jeżeli rysunek ma spełnić zadanie określone w programie, to poza warunkami lokalowymi powinien posiadać odpowiednio ułożone godziny pracy. Rysunek jest pracą ręczną, wymaga więc lekcji dwugodzinnych. Dlatego też piąte i szóste lekcje nauki należało by przeznaczyć na rysunek, daje to 12 godzin tyg. Dalsze godziny rysunków powinny się odbywać po południu od godz. 16-tej do 17,30, a nawet i później.

Uwagi o rozkładzie materiału naukowego.

Można przyjąć, że pierwszy okres szkolny obejmuje 14 tygodni t.j. 28 godzin rysunków, drugi i trzeci po 10 tyg. t.j. po 20 godzin lekcyjnych. Materiał naukowy dzielę na jednostki metodyczne, przy których określam ilość godzin przeznaczonych na opanowanie danych zagadnień. Zaznaczam ponad to techniki rysunkowe, jakimi posługuje się uczeń, nie jest bowiem rzeczą obojętną, czy uczeń pracuje cały rok tylko ołówkiem, czy także w zależności od kategorii zagadnień operuje farbą—pendzlem, węglem czy kredką.

Przykład rozkładu materiału na IV stopniu w Państw. Gimnazjum im. kr. Zygmunta Augusta w Wilnie.

I OKRES.

Techniki: ołówek, kredka czarna woskowa, tusz-pendzel, kreślenia z przykładnicą, cyrklem i ekierką.

1. Rysunek poobserwacyjny szkicowy, godzin 10.

Wyrażanie linią, plamą barwną kształtów, proporcji i cech indywidualnych zwierząt, ludzi, przedmiotów użytkowych i architektury.

2. Rysunek z natury, godzin 8.

Wnętrza i przedmioty użytkowe ustawione do płaszczyzny obrazu prosto i ukośnie, cień własny i ramowy.

3. Kreślenia, godzin 6.

Rzut prostokątny z zastosowaniem łatwiejszych przekrojów. Schematyczne rysunki maszyn w związku z fizyką.

4. Obserwacja i omawianie sztuki polskiej, godzin 4.

Wybrane zagadnienia z XIX wieku, przeźrocza.

II OKRES.

Techniki: ołówek zwykły i stolarski, patyk lipowy—pendzel-tusz, farby tempera-plakatowe, kreślenia z przykładnicą, cyrklem i ekierką.

1. Kompozycja liternicza, (grafika użytkowa) godzin 8.

Liternictwo, programy, afisze w związku z potrzebami szkoły.

2. Rysunek z natury, godzin 6.

Graficzne odtwarzanie natury, forma uproszczona nosząca ślady narzędzia.

3. Kreślenia, godzin 4.

Schematyczne rysunki maszyn w związku z fizyką.

4. Obserwacja i omawianie sztuki polskiej, godzin 2.

Wiek XX, przeźrocza.

III OKRES.

Techniki: ołówek, sangwina, farby wodne, kreślenie z przykładnicą, cyrklem i ekierką.

Głodnego nakarmić, nagiego przyodziać.

1. Rysunek poobserwacyjny szkicowy, godzin 8.

Szkice ludzi, zwierząt i ptaków w spoczynku lub zdecydowanym ruchu. Architektura w skrótach perspektywicznych.

2, Rysunek z natury, godzin 6.

Malowanie nieskomplikowanych wnętrz, łatwych fragmentów krajobrazu (szkice z wycieczek).

3. Kreślenia, godzin 4.

Rysunek rzutowy kształtów nieco złożonych. Schematyczne rysunki aparatów w związku z fizyką.

4. Obserwacja i omawianie dzieł sztuki polskiej, godzin 2.

Wiek XX, przeźrocza lub wycieczka.

Ilość godzin przeznaczonych na poszczególne jednostki metodyczne nie jest przypadkową, ilość czasu na kreślenie i omawianie dzieł sztuki ustala ściśle Program Nauki str. 362. Pozostałą liczbę godzin rozdziela się według ważności ćwiczeń. Program wysuwa we wszystkich stopniach na pierwszy plan rysunek poobserwacyjny szkicowy, który poprzedza zawsze rysunek z natury. Kompozycja liternicza na IV stopniu tworzy osobny dział ćwiczeń graficznych. Dlatego też przeznaczam na tą jednostkę metodyczną 8 godzin rocznie. Inne ćwiczenia tej kategorii uzależnione są od potrzeb szkoły, wykonywują je uczniowie na zajęciach ochotniczych. Do działu rysunku z wyobraźni na stopniach I, II i III-cim zalicza Program także układanie i wykonywanie napisów. Na stopniach tych, poza kreśleniem i omawianiem dzieł sztuki należy resztę godzin przeznaczyć na rysunek odręczny, rozdzielając je równomiernie na poszczególne typy rysunku odręcznego.

Omówienie szczegółowe pracy nauczyciela rysunków.

Dydaktyka rysunków opiera system nauczania na pewnej ilości technik i narzędzi podstawowych, które winny służyć jako środki wypowiadania się plastycznego młodzieży. Obecnie znika monopol ołówka i farb wodnych jako jedynych możliwości kształcenia rysunkowego. Realizuje się zasadę zapomnianą w XIX wieku, że zgodność narzędzia z materiałem tworzy harmonijną formę, której uproszczenie jest właściwie rezultatem odpowiednio użytych narzędzi. Znikają więc teraz w szkołach ozdoby rysowane ołówkiem, owe nie właściwie ujęte programy przedstawień szkolnych, afisze i plakaty, w których litera jest wyciągniętym kaligraficznie martwym kształtem, a miejsce jej zajmuje grafika użytkowa. Podstawowymi technikami graficznymi mogą być formy cięte w papierze, ćwiczenia stemplowe, linoryty, pióro redis, patyk. Rysunek poobserwacyjny szkicowy i z natury posiada również typowe techniki, z których wymienię: ołówek zwykły i stolarski, grafit nieoprawiony, kredki tłuste i suche, farby wodne, tusz z pendzlem, węgiel rysunkowy i sangwina. Przy kreśleniach w perspektywie równoległej i w trzech rzutach należy się posługiwać deską rysunkową, przykładnicą, ekierką i cyrklem.

System pracy. Wielość materiałów i narzędzi upodobnia naukę rysunków do zajęć praktycznych i zmusza nauczyciela do zorganizowania pracy w ten sposób, aby zapewnić jej ciągłość i wykluczyć rwanie się jednostek lekcyjnych powodowane nie przynoszeniem co najmniej przez 30% uczniów żądanych przez nauczyciela materiałów do ćwiczeń.

Dbały o wyniki swej pracy nauczyciel musi wyprowadzić lekcje rysunków z dotychczasowej „jednej wielkiej przygody”, jaką stały się skutkiem uzależnienia ich od dobrej woli i pamięci uczniów oraz możliwości finansowych rodziców. Stary system indywidualnego zakupywania materiałów rysunkowych zbankrutował. Był on może znośny w czasach ogólnego dobrobytu przed wojną i w czasach dobrej koniuktury gospodarczej kraju w pierwszych latach powojennych. Obecnie już w parę dni po pierwszym większość rodziców nie ma pieniędzy na zakup koniecznych przyborów, skutkiem czego uczeń przy najlepszych chęciach do pracy jest unieruchomiony.

Powyższe dane zaczerpnięte z życia codziennego, oraz pogląd, że placówka rysunkowa jest także pracownią robót ręcznych, skłoniły mnie do zaprowadzenia systemu zbiorowych zakupów wszelkich materiałów rysunkowych przez nauczyciela i przechowywania ich w pracowni. Zaprowadzenie tego systemu poprzedził referat o nowej organi-

zacji nauczania rysunków wygłoszony na walnym zebraniu rodziców przy czynnym poparciu dyrektora. W referacie zestawiono koszty ponoszone przez rodziców przy indywidualnym zakupie wymaganych do ćwiczeń materiałów oraz oszczędności, jakie wynikają ze zbiorowego ich zakupywania. Podkreślono przy tym momenty społeczne powyższej akcji, wyrobienie w młodzieży poszanowania dla wspólnej własności, którą będzie przykładnica, cyrkiel, paleta z farbami i tp., i ugruntowanie w ten sposób przyzwyczajenia do poszanowania własności państwowej jako dobra ogólnego. Przechowywanie materiałów rysunkowych w szkole nie wyklucza indywidualnego operowania nimi przez poszczególnych uczniów. Ma to miejsce na zajęciach ochotniczych poza lekcyjnych.

Rodzice, którzy nie mogą złożyć opłaty za materiały rysunkowe w pierwszym miesiącu pracy w szkole, mają prolongowaną opłatę do dwóch miesięcy włącznie: uczeń nie traci czasu, tylko pracuje od pierwszej godziny i otrzymuje wszystkie potrzebne przybory. Sklepiki Bratniej Pomocy szkolnej, względnie firmy kupieckie, wobec zamówień na duże ilości materiałów udzielają chętnie kredytów. W tych warunkach można uskutecznić zamówienie na przepisowy format papieru do rysunków A_2, którego dotychczas nie ma w handlu.

Deskę rysunkową daje szkoła, poza tym inne materiały są zakupywane z pieniędzy uczniowskich. Nauczyciel rysunków układając budżet pracowni ma w tym systemie pracy nowe możliwości. Znika więc blok rysunkowy jako niepraktyczny i drogi, dający poza tym tylko jeden rodzaj papieru, t.j. biały. Miejsce bloku zajmuje podkładka tekturowa, (wzór podkładki w Nr 2-gim, rocznika VII czasopisma „Roboty ręczne i rysunki", rok 1933). Komplet ich służy wszystkim uczniom.

Papier rysunkowy zamawia się na całe półrocze, uwzględniając parę gatunków: Java, Natron, szary pakunkowy, kolorowe do ćwiczeń graficznych, biały rysunkowy, zależnie od zakreślonego planu pracy. Z wydatków największą sumę pochłania papier rysunkowy. Za resztę można nabyć 4 komplety farb z paletkami po 25 sztuk, razem 100 paletek, 25 naczyń na wodę, 100 sztuk pendzli i wszystkie inne potrzebne narzędzia i materiały do ćwiczeń w dostatecznej ilości. Do obecnego roku szkolnego pieniądze za zużycie materiałów zbierali wychowawcy lub nauczyciel rysunków za pokwitowaniem z pieczątką szkoły.

Powstała konieczność prowadzenia buchalterii pracowni i składania na ręce dyrektora sprawozdań półrocznych.

Obecnie istnieją trzy ewentualności:

1) sumy na materiały rysunkowe są umieszczone w budżecie opieki rodzicielskiej;

2) sumy na materiały rysunkowe są umieszczone w budżecie szkoły (pozycja „pomoce naukowe");

3) sumy są zbierane indywidualnie od uczniów za zużycie materiałów.

W pierwszych dwóch punktach sumy muszą być wstawione do budżetu przed feriami letnimi, wówczas gdy budżet jest opracowywany.

Na podstawie praktyki ustaliłem maksimum i minimum wydatków. W szkołach, gdzie istnieją pracownie rysunkowe i są warunki do pełnego realizowania programu oraz szeregu technik, koniecznym jest 5 zł rocznie od ucznia (2 zł 50 gr na półrocze). W szkołach bez pracowni można zbierać 3 zł rocznie, (jednorazowo). Nastąpią tutaj ograniczenia w stosowaniu technik.

Przykład realizowania technik i związanych z tym kosztów.

Stopień I, półrocze I.

Blok rysunkowy Embe Nr 5	1.10 zł
Ołówki, dwie sztuki	0.20 „
Guma do ołówka	0.20 „
Kredki czarne woskowe	0.20 „
Przykładnica do kreśleń	2.50 „
Linijka 50 cm	0.50 „
Ekierka 45^0	0.50 „
Cyrkiel	0.50 „
Teczka rysunkowa z Natronu	0.15 „
Papiery kolorowe (Natron)	0.15 „
Razem	6.00 zł
Uczeń opłacił w szkole	2.50 „

Stopień I, półrocze II.

Blok rysunkowy Embe Nr 5	1.10	zł
Ołówki, dwie sztuki	0.20	„
Guma ołówkowa	0.20	„
Kredki czarne	0.20	„
Papiery kolorowe (graficzne)	0.60	„
Paleta z farbami	1.50	„
Pendzel 14 × 16	0.60	„
Tusz czarny mały fl.	0.60	„
Podwójne naczynie blaszane	0.50	„
Razem	5.50	zł
Uczeń opłacił w szkole	2.50	„

Organizacja pracowni lub klasy rysunkowej.

W wydawnictwie Ministerstwa W. R. i O. P. p. t. „Gimnazja ogólnokształcące, teren, budynki, instalacje, meble", na str. 120 i 121 umieszczone są wzory wszystkich sprzętów, jakie powinny się znajdować w pracowni i klasie rysunkowej. Znika więc dotychczasowa trudność w zakupywaniu choćby narazie drobnych sprzętów i fragmentów umeblowania. Wszystko jest znormalizowane i każdy najdrobniejszy wydatek będzie dobrze ulokowany. Sprzęt służyć będzie potrzebom młodzieży całe lata i nie ulegnie zmianom. W nauczaniu rysunków rozróżniam złe, dostatecznie i dobre warunki pracy. Złe warunki pracy są w tych szkołach, gdzie nauczanie rysunków odbywa się przygodnie, bez ustalonego miejsca w szkole, gdy szafy ze zbiorami znajdują się w innym miejscu niż teren pracy. Nie jest dobrze, jeśli nauka rysunków odbywa się w pracowni zajęć praktycznych. Wprawdzie nauczyciel zajęć prakt. pierwszy w szkole docenia korzyści dobrze prowadzonej nauki rysunków, a jeżeli on sam przedmiotu tego uczy, znajdzie zawsze czas i miejsce do zorganizowania lekcji. W wielu jednak szkołach pracownie te są zbyt małe i nie odpowiadają swemu ściśle określonemu celowi. Rysunek stanie na pewnym poziomie wówczas, gdy uzyska dla swych zajęć klasę i przynajmniej na początek przepisowe szafy na swój wyłączny użytek.

Dostateczne warunki pracy będą wówczas, gdy kierownictwo szkoły przydzieli stale na naukę rysunków jedną z większych klas z oświetleniem mocnym i równomiernym, a więc najlepiej północnym z niewielkim odchyleniem na zachód lub wschód. Winny w niej znajdować się podstawowe sprzęty, potrzebne nauczycielowi rysunków, przede wszystkim szafy: materiałowa, narzędziowa, z modelami i z teczkami rysunkowymi uczniów. Zadanie to spełnią dwie duże głębokie szafy, jedna wspólna na teki i materiały rysunkowe, druga na modele i narzędzia. Za najlepsze rozwiązanie na terenach szkół uważałbym poza specjalną pracownią rysunkową, połączenie sali rysunkowej z klasą języków obcych. Istnieje wtedy możliwość szybkiego wyposażenia tej sali w stoliki rysunkowe, które są przystosowane do pracy na płaszczyznach poziomej i pochyłych. W pracowni tej codziennie rano do godziny 12-tej odbywają się lekcje języków, a 5-te i i 6-te lekcje oraz zajęcia popołudniowe poświęca się na naukę rysunków.

W szkołach zasobniejszych będzie z czasem możliwość umieszczenia w takiej sali lampy do przeźroczy lub epidiaskopu. Nastąpi przez to ścisła korelacja między rysunkiem a językami i historią. Nauczyciel humanista omawia gotyk, a nauczyciel rysunków naświetla to samo zagadnienie od strony formy plastycznej, posiłkując się przeźroczami.

Dobre warunki pracy są wtedy, gdy istnieje w szkole osobna pracownia rysunkowa jak to przewiduje zresztą wymienione wydawnictwo Ministerstwa W. R. i O. P., w książce tej znajdujemy projekty celowego rozmieszczenia sprzętów, oraz ustalone ich kształty i proporcje. Koniecznym jest więc zastosowanie się do zawartych tam wskazówek.

J. B.

Złóż ofiarę na pomoc zimową dla bezrobotnych.

WAŻNE DLA PRACOWNIKA OŚWIATOWEGO.

Spis książek i artykułów do użytku pracowników oświatowych na terenie wiejskim na Wileńszczyźnie ułożony przez Poradnię Samokształceniową przy Wileńskim Kole Związku Bibliotekarzy Polskich.

I. Środowisko historyczne:

Świętochowski A. — Historja chłopów polskich w zarysie (1925—1928, s. XV, 532-X, 509).
Grabski W. — Historja wsi w Polsce 1929 s. 450, IV.
Próchnik A. — Dzieje chłopów w Polsce. 1922. s. 70.

Spis książek do użytku pracownika oświatowego obejmuje tylko te książki i artykuły, które Poradnia mogła dostać do gruntownego przejrzenia, to znaczy takie książki i artykuły, które prawie każdy pracownik może zdobyć. Z artykułów zostały uwzględnione najważniejsze, które poruszają zagadnienia aktualne, wchodzi więc również w grę czynnik subiektywny—selekcja osoby układającej spis. Nie może więc ten spis nosić nazwy—bibliografii.

W każdym dziale porządek pozycji bibliograficznych zależy od wartości użytkowej książki lub artykułu dla pracownika oświatowego. Przy wartościowaniu książek były brane pod uwagę oceny katalogu „Książka w Bibliotece”.

Dział I zawiera niezbędne dla każdego działacza wiejskiego opracowania dziejów chłopów w Polsce. Z nich najpoważniejszym, najbardziej wyczerpującym jest dzieło Świętochowskiego: „zawiera ono historię chłopów polskich od czasów najdawniejszych aż do Wielkiej Wojny, uwzględniając przede wszystkim prawno-społeczną i materialną stronę ich życia”.

Książka Grabskiego daje ogólny zarys rozwoju stosunków agrarnych w Polsce.

Niewielka książeczka Próchnika dąży do „poznania dzisiejszej struktury psychicznej chłopa polskiego drogą odtworzenia jego historii w Polsce”.

II. Środowisko geograficzne i etnograficzne:

Studnicki W. — Zarys statystyczno-ekonomiczny Ziem północno-wschodnich, Wilno, 1922, s. 164.
» » — Ziemie wschodnie (Stan gospodarczy i widoki rozwoju) Wilno, 1929, s. 80.
Ormicki W. — Życie gospodarcze Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej, Kraków 1929, s. 307, Atlas do życia gospodarczego Kresów Wschodnich.
Odlanicki-Poczobutt S. — Województwo nowogródzkie, Wilno 1936, s. 496.
Hedemann O. — Historja powiatu brasławskiego, Wilno 1930, s. 479.
» » — Dzisna i Druja — Magdeburskie miasta. Wilno 1934, s. 8 n 16, 487, 2 pl.
Staniewicz W. — Matujzy Bołondziszki — Wieś powiatu lidzkiego. Wilno 1923, s. 158.
Kłos J. — Wilno, 1937, s. 323.
» » — Wilno i Ziemia Wileńska. Prac zbiorowa, 1930, s. 334.
Tomiki Biblioteczki „Poradni dydaktyczno-wychowawczej” wydawane przez Kuratorium Wileńskie.

W dziale II na pierwszym planie mamy 2 dzieła W. Studnickiego, omawiające stan ekonomiczny i gospodarczy Ziem Wschodnich. Materiał statystyczny w nich zawarty jest po części przestarzały, jednak wnioski, wysnute przez autora nie straciły dotychczas na aktualności.

Studnicki ujmuje sprawy ze stanowiska ekonomisty, książka Ormickiego, wydana jako praca Instytutu Geograficznego Uniw. Jag. wysuwa również przede wszystkim sprawy gospodarcze. Autor podkreśla jednak silniej geopolityczne i fizjograficzne warunki życia ludności na Kresach Wschodnich, jest to właściwie mówiąc, szeroko ujęta geografia gospodarcza Ziem Wschodnich.

Obszerna monografia Odlanickiego - Poczobutta obejmuje stosunki gospodarcze, narodowościowe, wyznaniowe, stan oświaty, formy władania ziemią, omawia warunki geograficzne, klimatyczne województwa nowogródzkiego, daje wyczerpujące wiadomości dla działaczy na tym terenie.

Książki Hedemanna o Brasławszczyźnie, Dziśnie i Drui są monografiami historycznymi. Autor potrafił jednak połączyć przeszłość z zagadnieniami doby obecnej i działacze na terenie brasławskim znajdą w tych książkach wiele cennego etnograficznego materiału.

Monografia Staniewicza ujmuje całokształt życia włościańskiego (zagadnienia gospodarcze, narodowościowe, polityczne, kulturalne) w jednej wsi.

Tomiki „Biblioteczki Poradni dydaktyczno-wychowawczej” dają zwięzłe informacje o przemyśle, rzemiosłach, rolnictwie wileńszczyzny, są pomyślane jako pomoc dla nauczyciela, realizującego program szkoły powszechnej.

Kłos „Wilno” oraz praca zbiorowa—monografia „Wilno i Ziemia Wileńska” mają charakter krajoznawczy i artystyczny. Ostatnia książka prześlicznie wydana, ozdobiona pięknymi fotografiami Bułhaka daje wiadomości o przyrodzie i ludności Wileńszczyzny.

III. Środowisko socjologiczne i ogólne wytyczne pracy.

Wybrane zagadnienia oświatowe. W. 1931, s. 106: (Kilpatrick W. H.— O pojęciu i zakresie oświaty dorosłych. Masterman J. H.— Zasady i problemy oświaty dorosłych. Mansbridge A. — Wytyczne oświaty dorosłych. Sandler P.—Oświata dorosłych, a robotnik przemysłowy. Flitner W. — Kierunek ekstensywny i intensywny w oświacie dorosłych. Pfleiderer W. — O idei i metodzie oświaty dorosłych).

Zagadnienie Oświaty Dorosłych. Dwie konferencje. 1930, s. 269:
(Znaniecki F. – Podstawy i granice celowego działania wychowawczego. Perzyński N. – Ekstensywność i intensywność w niemieckiej oświacie pozaszkolnej. Korniłowicz K. – Pomoc w tworzeniu jako zadanie pracy kulturalnej. Seefeldt F. – Zagadnienia oświaty ogólnej i praktycznej. Konewka A. – Aktualne zagadnienia oświaty dorosłych w Polsce. Dybowski R. – Wrażenia z konferencji w Cambridge).

Radlińska H. – Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego 1935, s. 323.

Znaniecki F. – Socjologja wychowania T. 2. 1928–1930, s. 322–372.

Chałasiński J. – Tło socjologiczne pracy oświatowej 1935, s. 130.

Hertz A. i Kipowat – O nowe metody pracy oświatowej 1931, s. 131.

Rychliński S. – Badania środowiska społecznego, 1932, s. 124.

Przewodnik Oświaty Dorosłych W. 1928, s. 259:
(H. Radlińska – Z przeszłości pracy oświatowej w Polsce. K. Korniłowicz – Drogi oświaty dorosłych. H. Pleszczyńska – Formy pracy kulturalno-oświatowej w Polsce. H. Pleszczyńska – Dział informacyjny – działalność organów państwowych, samorządowych, uczelni wyższych i polskich instytucji społecznych w dziedzinie oświaty dorosłych; Oświata pozaszkolna wśród mniejszości w Polsce. A. Łuckiewicz – Białoruska oświata pozaszkolna. F. Seefeldt – Oświata dorosłych wśród mniejszości niemieckich w Polsce. M. Hałuszczyński. – Ukraińska oświata pozaszkolna. M. Gordon – Oświata pozaszkolna u żydów w Polsce).

Pamiętniki chłopów Serii 2; I – 1933 r., II – 1936 r.

Dziecko wsi polskiej – Red. M. Librachowa. 1934, s. 302.

Mysłakowski Z. – Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze. II. Materiały. 1931, s. XV, 362. (Mysłakowski Z. – Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze. Płatek – Wieś jako środowisko wychowawcze. Michna – Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze. Siwoń – Rodzina wiejska i mało miasteczkowa jako środowisko wychowawcze).

Staniukiewicz – Najpilniejsze potrzeby kulturalno-gospodarcze naszego środowiska i najbliższych okolic. „Nasza wieś" 1936 r. Nr 4.

Magryś F. – Żywot chłopa działacza. 1932, s. XVI, 236.

Słomka J. – Pamiętnik włościanina. 1929, s. XXI, 524.

Chmieleńska A. – Wieś polska Lisków.

Witkiewicz S. – Na przełęczy. Wyd. Bibl. Polsk. b. r. s. 281.

Orkan W. – Listy ze wsi. T. 2 r. 1925–1927, s. 178, 188.

„ „ – Wskazania. Wyd. Nasz. Księg.

Chałasiński J. – Drogi awansu społecznego robotnika 1931, s. IX, 187.

Bronikowski I. – Dzieje postępu chłopa polskiego. 1934, s. XV, 384.

Kultura wsi. – Praca zbiorowa 1930, s. 186:
(Limanowski M. i Bujak F. – Istota kultury ze szczególnym uwzględnieniem kultury wiejskiej w Polsce. Bystroń J. – Źródła kultury ze szczególnym uwzględnieniem kultury wiejskiej w Polsce. Solarz J. – Wzajemne wpływy cywilizacyjne i kulturalne wsi i miasta. Radlińska H. – Możliwość celowego oddziaływania na rozwój kultury ze szczególnym uwzględnieniem kultury wiejskiej. Cierniak J. – Sprawa widowisk i uroczystości wiejskich w Polsce).

Zagadnienie pracy kulturalnej. Rocznik II. W. 1936.
(Monografie: Wasyłuk M. – Mokrany Stare. Sterna W. – Wieś kaszubska Szatarpy jako środowisko społeczne i wychowawcze. Jakubowski J. – Stan społeczny i kulturalny wsi pow. kobryńskiego. Artykuły: – Czarnowski S. Podłoże ruchu chłopskiego. Mikułowicz-Pomorski J. – Szkoły rolnicze i oświata rolnicza pozaszkolna. Rybicka C. – Spostrzeżenia nad czytelnictwem dziewcząt w szkole rolniczej. Bankiewiczówna Z. – Przysposobienie Rolnicze w Kole Młodzieży Wiejskiej w Witkach. Chrapływyj E. – Ukraińska oświata dorosłych. Radlińska H. – Stawianie zagadnień nad najnowszymi dziejami pracy kulturalnej).

Pracownik oświatowy. 1930, s. 159: (L. Krzywicki – Pracownik oświatowy jako pracownik społeczny; Grabski W. – Pracownik społeczny jako pracownik oświatowy; W. Radwan – Pracownik oświatowy jako wychowawca; H. Radlińska – Pracownicy oświatowi ich wchodzenie do zawodu i specjalizacja; M. B. Godecki – Kształcenie i dokształcanie pracowników oświatowych; K. Korniłowicz – Pomoc kulturalna dla czynnych oświatowców).

Godecki M. B. – My i nasi słuchacze. – Rocznik kursów dla dorosłych T. II, s. 17–26.

Miećko – O wewnętrzne życie wsi. 1930, s. 64.

Dec J. – W sprawie programu oświaty pozaszkolnej – „Praca Oświatowa" 1936 Nr 5.

„ – Nowy typ pracownika oświatowego „Praca Oświatowa" 1936 Nr 1.

„ – Podstawa społeczna instruktora oświaty pozaszkolnej „Praca Oświatowa" 1936 Nr 8.

Zagadnienie Przodownika wiejskiego:

Wachowski M. Pojęcie przodownika w pracy oświatowej „Oświata Polska” 1936 Nr 3.

Kordowicz W. — Społeczne kursy samokształceniowe „Praca Oświatowa” 1936 Nr 6.

Część III jest może najważniejszą dla działacza oświatowego. Mamy tu książki omawiające metodę, typy, kierunki i ogólne wytyczne oświaty dorosłych, oraz takie, które mogą ułatwić poznanie środowiska wiejskiego.

Do ogólnych zaliczamy:

1) Pracę „Wybrane zagadnienia oświatowe” zawierające poglądy zagranicznych oświatowców różnych kierunków na zasadnicze kwestie oświaty dorosłych.

2) Książka „Zagadnienia oświaty dorosłych” daje nam rozważania polskich działaczy oświatowych na tematy oświaty pozaszkolnej w Polsce.

3) Znanieckiego: „Socjologja wychowania” mówi o wpływie środowiska (rodziny, szkoły, sąsiadów, grupy), o wpływach tradycji, o obowiązku przechowywania kultury duchowej,—o zadaniach społecznych wychowania. T. II.—omawia rolę procesów wychowawczych w rozwoju wychowanka i formy wychowania; autor zatrzymuje się dłużej nad psychologią wychowania, omawia kierunek typologii naukowo - psychicznej i jej wpływy społeczne.

4) „Tło socjologiczne pracy oświatowej” Chałasińskiego wskazuje na ścisły związek zjawisk oświatowych z całokształtem zjawisk społecznych, daje przegląd najważniejszych zagadnień socjologicznych, związanych z pracą oświatową. Niektóre rozdziały tej pracy były drukowane w czasopismie „Praca Oświatowa”, w 1935 r.

5) W małym, lecz bardzo ciekawym dziełku Hertza i Kipowej „W poszukiwaniu nowych metod pracy oświatowej” mamy wyniki obserwacji nad członkami pierwszego Kursu Korespondencyjnego nauki obywatelskiej—oświetla ono „świat duchowy uczni, ich zainteresowania i stosunek do różnych kwestyj”.

6) Książka H. Radlińskiej zawiera szereg teoretycznych rozważań na temat sposobów poznawania środowiska społecznego, pomyślane jako wskazówki dla początkujących badaczy, oraz przykłady planowania prac badawczych.

7) Dzieło Rychlińskiego jest „Pracą, w której autor, powołując się na źródła amerykańskie, omawia sposoby badania środowiska społecznego“. Szczególnie cenny jest rozdział IV, w którym są zawarte cenne wskazówki w zakresie badań metod w terenie, (obserwacje, ankiety, odpowiedzi na pytania i wywiady).

8) Przewodnik oświaty dorosłych jest „syntetycznym informatorem w dziedzinie oświaty dorosłych”.

Przechodzimy następnie do dzieł, charakteryzujących środowisko wiejskie. Mamy przede wszystkim dwa tomy „Pamiętników chłopów” — skarbnicę najwiarogodniejszych wiadomości o życiu chłopów, przez nich samych opisanym. Ta mądra i prosta książka — to nie zwykły materiał etnograficzny — umiejącemu czytać oświatowcu—wskaże ona program i metody pracy.

Tak samo realny, konkretny materiał z życia wsi, mamy w pracy „Dziecko wsi polskiej”. Książka rysuje dzieciństwo chłopa, ciężkim brzemieniem leżące na całym jego późniejszym życiu.

Mysłakowskiego „Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze“ jest pracą zbiorową, wykonaną przeważnie przez nauczycieli szkół powszechnych. Mamy w niej charakterystyki rodzin: rolnika, robotnika rolnego, robotnika dworskiego, kolejarza na terenie Śląska.

Staniukiewicza „Najpilniejsze potrzeby kulturalno-gospodarcze naszego środowiska i najbliższych okolic“— jest interesującą próbą wypowiedzenia się przodownika (ucznia Un. Lud.) o bolączkach i potrzebach swego terenu.

Chmielińska A. „Wieś polska Lisków” — daje obraz wzorowej wsi i historię jej powstania i omawia wysiłki twórcy Liskowa—ks. Blizińskiego.

Pamiętniki Magrysia i Słomki odtwarzają życie zdolnych jednostek chłopów-społeczników, ze wsi małopolskiej.

Książka Witkiewicza „Na przełęczy“ napisana 35 lat temu przez znakomitego pisarza i głębokiego znawcy psychiki chłopa-górala daje tak samo jak „Listy ze wsi“ Orkana, żywy obraz życia górali podhalańskich, ich zwyczajów, wierzeń, prądów nurtujących wieś. U Orkana są zagadnienia bardziej aktualne (wpływ wojny, stosunek do partyj i polityków), u Witkiewicza wnikliwe rozważania autora przeplatane „tchnącemi poezją i urokiem—opowieściami Sabały”.

Chałasińskiego „Dzieje awansu robotnika“ — daje oparty na autobiografiach, obraz życia robotników i komorników rolnych w poznańskim.

W książce Bronikowskiego „Drogi postępu chłopa polskiego“ mamy próbę socjologicznego ujęcia wszystkich czynników postępu u chłopa polskiego.

Przystąpimy obecnie do omawiania pracy społecznej i oświatowej na wsi. Książka „Kultura wsi“ (biuletyn konferencji oświatowej, poświęconej temu zagadnieniu) omawia cechy charakterystyczne wiejskiej kultury i metody celowego oddziaływania na jej rozwój. Sprawozdanie z konferencji w sprawie kultury wsi, która się odbyła w maju 1936 r. podają pisma: „Oświata i Kultura“ Nr 6, „Oświata Pozaszkolna“ Nr 7—8 i „Przodownik Wiejski“ Nr 5—6.

Książka „Zagadnienie pracy kulturalnej“ daje szereg monografii wsi, w których praca oświatowo-rolnicza była szeroko postawiona, wskazuje ciekawe metody pracy. Szczególnie interesującym jest opis pracy oświatowej nauczyciela we wsi kaszubskiej Szatarpy.

Praca zbiorowa „Pracownik oświatowy“ omawia zagadnienia związane z rozmaitymi gałęziami pracy społecznej: pracę spółdzielczą, samorządową instruktorską i stosunek do tych zagadnień działacza wiejskiego.

O pracy instruktora o. p. jej trudnościach, zadaniach „nędzy i blaskach“ traktują artykuły Deca w czasopismie „Praca Oświatowa“.

Interesująca książeczka Niećko „O wewnętrznym życiu wsi“ omawia sprawę właściwego nastawienia działacza oświatowego.

O braku umiejętności w podchodzeniu do ludzi, do ich poziomu i psychiki mówi artykuł „My i nasi słuchacze“ Godeckiego. Dotyczy on wprawdzie pracy na kursach dla dorosłych, może być jednak zastosowany do każdej innej działalności oświatowej.

Ważne, niedawno powstałe zagadnienie przodownictwa omawia Wachowski w artykule „Pojęcie przodownika w pracy oświatowej“ daje w nim definicje, genezę przodownictwa i warunków w jakich się przodownicy tworzą.

Kordowicz omawia w swym artykule interesujący przykład tworzenia się grupy przodowników, którzy przechodzą systematycznie kurs samokształceniowy, korzystają z odczytów, związanych z kursem i przepracowują samodzielnie na terenie swego środowiska program kursu.

SPRAWOZDANIE

Centralnej Biblioteki Pedagogicznej przy Kuratorium O. S. W. w Wilnie za 1936 r.

W roku 1936 Czytelnia i Biblioteka były otwarte przez 287 dni; w miesiącach lipcu i sierpniu były czynne 3 razy tygodniowo.

Z Czytelni korzystały w 1936 r. 7773 osoby, od 5 do 67 osób dziennie, od 274 (lipiec) do 1047 osób (marzec) miesięcznie. Przeciętna frekwencja dzienna w Czytelniach 27 osób; przeciętna miesięczna 647 osób. W ciągu roku wydano do Czytelni, prócz książek z podręcznej biblioteki i bieżących czasopism 10966 książek, od 5 do 88 dziennie; przeciętna dzienna — 38 książek, miesięczna—914 książek.

W ciągu roku korzystało z Wypożyczalni 22810 osób, od 21 do 151 dziennie, od 1167 (czerwiec) do 2446 osób (marzec) miesięcznie; przeciętna miesięczna—1901 osób, dzienna—79 osób.

Razem z 7773 osobami, które odwiedziły Czytelnię w roku sprawozdawczym, ilość odwiedzin wynosi 30583 osób rocznie; czyli przeciętnie 2548 osób miesięcznie, 106 osób dziennie.

Książek wypożyczono do domu 34287, od 25 do 252 dziennie, od 1671 (czerwiec) do 3497 (marzec) miesięcznie; przeciętnie wypożyczano dziennie 119 książek, miesięcznie 2857 książek.

Razem z 10966 książkami, wypożyczonymi do Czytelni, ilość wypożyczonych w ciągu roku książek wyniosła 45253, czyli 3771 książek miesięcznie, 158 książek dziennie.

Ilość abonentów z 689 w dn. 1. I. 1936 r. doszła do 1297 w ciągu roku; ubyło w ciągu roku 569 osób, więc ilość abonentów w dn. 31. XII. 1936 r. wynosiła 728 osób,

W liczbie 1297 abonentów było kobiet 694, mężczyzn 603. Z m. Wilna było 1021 osób, z prowincji 276 osób.

Wśród 1297 abonentów C. B. P. było:

1. Profesorów U. S. B.	3	
2. Nauczycieli szkół średn. państwowych	150	
3. Nauczycieli szkół średnich prywatnych.	102	
4. Nauczycieli szkół powszechnych prywatnych	93	
5. Nauczycieli szkół powszechnych publicznych	436	
6. Nauczycieli emerytów	32	816
7. Pracowników Kuratorium i Inspektoratów	108	
8. Akademików U. S. B.	101	
9. Uczniów szkół średnich	101	
10. „ „ powszechnych .	103	
11. Osób innych	68	481
Razem		1297

Stan księgozbioru na 31. XII. 1936 r. przedstawia się następująco:

1. Książek zainwentaryzowanych i skatalogowanych	23.271
2. Książek rosyjskich wpisanych do oddzielnego inwentarza	3.000
3. Książek rosyjskich niezinwentaryzowanych	580
4. Książek polskich niezinwentaryzowanych	920
5. Książek dublikatów polskich i rosyjskich niezinwentaryzowanych .	204
6. Książek dublikatów polskich i rosyjskich zinwentaryzowanych . . .	1265
Razem	29.440

W ciągu roku zainwentaryzowano, skatalogowano i oddano do użytku czytelników 2185 książek i czasopism.

Nabyto w ciągu roku książek i pism za zł 7.032 gr. 19. Oprawa książek i pism kosztowała 1417 zł 50 gr.

Czytelnie posiadały 167 czasopism, w języku polskim 150, w językach obcych 17: w tej liczbie pedagogicznych czasopism było 82. Bezpłatnie czytelnia otrzymywała 58 czasopism; za opłatą zniżkową nadchodziło 49 czasopism.

KRONIKA

Szkoły średnie ogólnokształcące i seminaria nauczycielskie.

W pierwszym półroczu b. roku szk. na terenie Okręgu Szk. Wil. było w gimnazjach 13.619 młodzieży (uczniów 6953, uczenic 6666). Z tej liczby uczęszczało do zakładów państwowych 8004 (uczniów 4369, uczenic 3635), w tym Polaków 6210, Białorusinów 496, Ukraińców 61, Rosjan 8, Litwinów—, Żydów 930, „tutejszych" 48, innych 151 — z miasta 6250, ze wsi 1754 (28%). Do zakładów prywatnych uczęszczało 5615 (uczniów 2584, uczenic 3031), w tym Polaków 2357, Białorusinów 95, Ukraińców 2, Rosjan 167, Litwinów 336, Żydów 2570, „tutejszych" 14, innych 74—z miasta 4592, ze wsi 1023 (ok. 22,25%). W Wilnie było w gimnazjach państwowych 1349 uczniów i 1120 uczenic (razem 2469) w gimnazjach prywatnych 1331 uczniów i 1407 uczenic (razem 2738).

Hygiena.

W trosce o podniesienie zainteresowań zdrowiem dziatwy i młodzieży szkolnej wśród lekarzy pracujących na terenie powiatów, oraz pogłębienia opieki nad dziećmi ze szkół powszechnych, wizytator higieny dr Borowski w porozumieniu z Wydziałem Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Wilnie oraz Wil. T-wem Przeciwgruźliczym, zorganizował w czasie od 20 października do 20 grudnia, praktyczny kurs zwalczania gruźlicy, higieny społecznej i higieny szkolnej. Kurs ukończyło 6 lekarzy.

Od 15 listopada do 15 grudnia na terenie Kuratorium O.S. Wileńskiego przeprowadzono badania wartości biologicznej dziatwy i młodzieży szkolnej w liczbie 1800. Była badana młodzież miejska i wiejska, szkół średnich ogólnokształcących i szkół powszechnych. Badania były prowadzone przez specjalny zespół lekarski z ramienia M. W. R. i O. P.

W okresie ferii zimowych były przeprowadzone kursy dla nauczycielstwa: 1) P. C. K. zorganizował przy udziale wizytatora dr Borowskiego kurs tygodniowy ratownictwa i higieny. Kurs przesłuchało 38 nauczycieli, kierowników Kół Młodzieży P. C. K. 2) Kuratorium zorganizowało 3 dniowy kurs z dziedziny higieny szkolnej dla nauczycieli szkół powszechnych. Dzień pierwszy był poświęcony higienie otoczenia, dzień drugi higienie ucznia, dzień trzeci zagadnieniom wychowania higienicznego. Po zakończonych wykładach odbyła się żywa dyskusja. Kurs przesłuchało 122 nauczycieli.

Wychowanie fizyczne.

W dn. od 29 grudnia 1936 do 6 stycznia 1937 zorganizowany został przez Ministerstwo W. R. i O. P. przy pomocy technicznej Polskiego Związku Narciarskiego dla 30 nauczycieli ćwiczeń cielesnych szkół średnich ogólnokształcących kurs zjazdowo-turystyczny pod kierunkiem p. Bronisława Czecha w Zakopanem na Kalatówkach. Z Okręgu Szkolnego Wileńskiego w kursie brali udział: pp. Korta Tadeusz, naucz. państw. gimn. im. kr. Z. Augusta w Wilnie, Matowski Stefan, naucz. państw. gimn. im. A. Mickiewicza w Wilnie, Pućkowski Stanisław, naucz. państw. gimn. im. J. Piłsudskiego w Święcianach.

W czasie od 4 do 9 stycznia 1937 r. odbył się w Katowicach kurs hokeja na lodzie dla 30 nauczycieli ćwiczeń cielesnych. Kurs, połączony z nauką sędziowania, został zorganizowany przez Ministerstwo W. R. i O. P. przy pomocy technicznej Polskiego Związku Hokeja na Lodzie. Z Okręgu Szkolnego Wileńskiego w kursie brali udział pp. Truchanowicz Jan, naucz. państw. gimn. im. św. Kazimierza w N.-Wilejce, Molicki Aleksander, naucz. gimn. pryw. im. Witolda Wielkiego w Wilnie.

Turystyka szkolna.

W ciągu miesiąca grudnia r. ub. podejmowane były następujące prace:

1) ustalono plan: program pracy na rok 1937, w zakresie turystyki wodnej, prowadzoną przez szkolną przystań wioślarską w Wilnie;

2) ustalono wytyczne co do budowy w roku 1937 nowego taboru wodnego dla szkolnej przystani wioślarskiej w Wilnie;

3) przepracowano zagadnienie zebrania danych o wycieczkach szkolnych, dla przedstawienia władzom kolejowym, aby mogły w okresie wycieczkowym w r. 1937 okazać większą pomoc szkołom, przy organizowaniu wycieczek;

4) ustalono plan dużych wycieczek szkolnych, do następujących miejscowości: Zakopane (6.II 10.II), Zułów (19.III.37 r.), na Łotwę (1.V.—4.V), Narocz (16 i 17.V.37 r.), Warszawa (27—30.V.37 r.), Gdynia (22—30.VI.37 r.), Lwów (4—10.VII.37 r.) i w czasie od 4—18.VII i 16—31.VII po Wileńszczyźnie.

5) zebrano dane liczbowe o ruchu wycieczek szkolnych w roku 1936 w szkolnych schroniskach wycieczkowych Okręgu Wileńskiego.

Szczegółowe zestawienie danych z ruchu wycieczkowego w szkolnych schroniskach wycieczkowych Okręgu Szkolnego Wileńskiego za rok 1936-ty.

L. p.	SZKOLNE SCHRONISKO WYCIECZKOWE	Uczestników dziewcząt	Uczestników chłopców	Uczestników razem	Liczba noclegów	Porównanie z r.1935 noclegów ubyło	Porównanie z r.1935 noclegów przybyło	Uwagi
	woj. białostockie							
1	Augustów	445	814	1259	2452	—	1180	
2	Druskieniki	265	173	438	500	—	345	
3	Grodno	541	780	1321	1946	—	672	
4	Jeziory	11	603	614	1673	—	1673	
5	Serwy	119	197	316	11398	—	5694	
6	Wigry	617	405	1022	398	11	—	
	Razem	1998	2972	4970	18367	11	9564	
	woj. nowogródzkie							
7	Mir	31	28	59	59	—	17	
8	Nieśwież	127	70	197	282	—	85	
9	Nowogródek	555	456	1011	1567	—	829	
10	Świteż	771	442	1213	400	—	70	
11	Słonim	—	—	—	—	—	—	
12	Stołpce	—	—	—	—	—	—	
	Razem	1484	996	2480	2308	—	1001	
	woj. wileńskie							
13	Brasław	10	32	42	79	280	—	
14	Dzisna	—	—	—	—	—	—	
15	Troki	117	233	350	446	33	—	
16	Wilno	4602	3991	8593	23386	—	9641	
17	Narocz	991	1500	2491	8580	—	257	
18	Naroczanka	4	4	8	8	19	—	
19	Żodziszki	12	15	27	27	—	—	
20	Michaliszki	—	—	—	—	—	—	
	Razem	5736	5775	11511	32526	332	9898	
	Zestawienie.							
	woj. białostockie	1998	2972	4970	18367	11	9564	
	woj. nowogródzkie	1484	996	2480	2308	—	1001	
	woj. wileńskie	5736	5775	11511	32526	332	9898	
	Ogółem	9218	9743	18961	53201	—	20120	

UWAGA: W porównaniu z rokiem ubiegłym w ciągu 1936-go roku korzystało ze szkolnych schronisk wycieczkowych więcej **o 8.201 osób** i **o 20.120 noclegów.**

Harcerstwo.

W dniach 6, 7 i 8 grudnia 1936 r. odbyła się konferencja hufcowych i instruktorów Chorągwi Harcerzy. Tematem konferencji b. ły aktualne zagadnienia pracy harcerskiej na 1937 rok.

W dniu 7 grudnia 1936 r. całe grono instruktorskie harcerzy chorągwi wileńskiej zameldowało się u Kuratora O.S.W p. Mariana Bronisława Godeckiego. Komendant Chorągwi Harcerzy przedstawił p. Kuratorowi hufcowych i instruktorów oraz poinformował o bieżących pracach harcerskich. P. Kurator omówił zagadnienia pracy harcerskiej w szkołach.

W dniu 10 grudnia 1936 r. odbyło się ogólne zebranie Koła Przyjaciół Harcerstwa w Wilnie. Poza sprawozdaniem i ustaleniem planu pracy i budżetu na rok 1937 Przewodn. Zarządu Okręgu Wileńskiego p. prof. Patkowski przedstawił zebranym plan architektoniczny budowy stanicy harcerskiej im. ks. Biskupa Bandurskiego w Wilnie.

W dniu 22 grudnia 1936 r. zakończył się w Bukiszkach w Szkole Rolniczej kurs harcerski, który miał za zadanie w ciągu 11-tu miesięcznego pobytu harcerskiego w szkole—przygotować ich do pracy w wiejskich drużynach harcerskich.

Okręgowy instruktor harcerstwa wyjeżdżał w teren dla prac instruktorskich:

1) w czasie 13—18.XII do obwodu szkolnego grodzieńskiego. Był obecny na zajęciach w drużynach harcerskich w Grodnie (szkoła powsz. Nr 8, szkoła powsz. Nr 5, szkoła powsz. Nr2, gimn. państw. żeńskie i męskie) oraz odbył konferencje z Komendą Hufca Harcerzy i Hufcową Harcerek;

2) w czasie od 14—20.XII.36 r. do obwodu szkolnego suwalskiego. Był na zajęciach drużyn harcerskich w Suwałkach, Raczkach, Sejnach i Berżnikach.

Śpiew i muzyka.

V audycja muzyczna dla młodzieży szkół średnich.

We wtorek 16 lutego b. r. o godz. 13 m. 15 polskie radio (rozgłośnia wileńska) nada V audycję muzyczną z cyklu przeznaczonego dla młodzieży szkół średnich. W programie będzie muzyka narodowa polska i niemiecka. Udział w audycji wezmą artyści: A. Szlemińska—śpiew, K. Koszeliński—skrzypce, B. Rutkowski—fortepian i objaśnienia.

PROGRAM:

1. Moniuszko: a) Polna różyczka, b) Prząśniczka, c) Dumka Zosi, d) Krakowiak („Niech się panie stroją w kwiaty").
2. Chopin: Życzenie.
3. Paderewski: Dudarz.
4. Niewiadomski: Koralicki — wyk. sopran z fortepianem.
5. Noskowski; Polonez elegijny.
6. Statkowski: Oberek.
7. Szeligowski: Pieśń litewska.
8. Mendelssohn: Pieśń bez słów („Pieśń wiosenna")
9. Schubert: Pszczółka.
10. Wagner: Pieśń Waltera (z „Mistrzów Norymberskich") na skrzypce z fortepianem.
11. Schumann: Biedny Piotr.
12. Schubert: Dokąd? — wyk. sopran z fortepianem.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną przy K. O. S. Wil. w Wilnie w listopadzie i grudniu 1936 r.

Pedagogika i Dydaktyka.

Bałachowski W. Zasady i ideał wychowania rodzinnego. Poznań 1936.

Banaczkowski P. Program kursu oświatowo-społecznego. W-wa 1937.

Błażejewski W. Ingarö-Wyspa Braterstwa. W-wa 1936.

Chmieleńska J. Kara w wychowaniu. W-wa 1936.

Dąbrowski J. Harce zimowe w polu. W-wa 1935.

Dobrzyńska-Rybicka L. Wychowanie państwowe. Poznań 1936.

Dzięgielewski Z. Szczegółowy rozkład ćwiczeń cielesnych. Piotrków 1936.

Europa-wskazówki metodyczne do opracowania mapy szkolnej. W-wa 1936.

Fondaliński J. Koedukacja w świetle psychologji. Poznań 1936.

Gądzikiewicz W. Ważniejsze zaburzenia zdrowia w wieku szkolnym. Kraków 1933.

Gołębiowski J. Dlaczego K. S. M. M. i Ż. uwzględnia wychowanie fizyczne. Włocławek 1936. Gromada zuchowa na wsi. Katowice 1935.

Hampel A. Ćwiczenia geograficzne na mapach konturowych. Będzin 1936.

Hryniewicz E. Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego. W-wa 1935.

Iwaszkiewiczowa Z. Współpraca rodziny i szkoły. Poznań 1936.

Klepacz M. Szkoła wyznaniowa postulatem doby współczesnej. Poznań 1936.

Kopczyński S. Hygjena szkolna i wych. fiz. w szkołach Rz. P. W-wa 1927.

Kozera E. Metodyka gramatyki elementarne. Lwów 1936.

Kozłowski W. M. Precz z maturą! W-wa 1926.

Krieck E. Wychowanie narodowo - polityczne. Lwów 1926.

Krzyżanowski T. Zagadnienia kultur.-ośw. na Kresach Wschodnich. W-wa 1929.

Kuncewicz Z. Stanowisko lekarza szkolnego... Poznań 1929.

Lam W. Jak rozwijać twórczość malarską dziecka... Lwów 1936.

Łempicki S. Piłsudski jako wychowawca... W-wa 1936.

Łempicki S. Polskie tradycje wychowawcze. W-wa 1936.

Łotocka S. Jak przygotowywać się do egzaminu praktycznego. Lwów 1937.

Major H. Szczegółowy rozkład materjału dla kl. IV. Toruń.
Męczkowska T. Dydaktyczna i wychow. rola przyrodoznawstwa... Łódź 1933.
Niesiołewski A. Wychowanie społeczne. Poznań 1936.
Nikodym O. Dydaktyka matematyki czystej... T. II. W-wa 1937.
O właściwy poziom kształcenia nauczycieli... W-wa 1936.
O właściwy stosunek do pracy nauczyciela. W-wa 1936.
Pachucka R. Na marginesie problemów szkoły średniej. Łódź 1936.
Pawlak W. Wychowanie dla mas. Łódź.
Plany szczegółowe nauki religji katolickiej... Kraków 1936.
Pogorzelski S. Koedukacja w szkołach średnich. 1926.
Policht H. Interpretowanie obrazów w nauce szkolnej. Kraków 1936.
Powichrowski W. Fundacja szkolna im. L. Meyeta... W-wa 1915.
Program kursów początkowych dla dorosłych na wsi. W-wa 1937.
Program nauki w publ. szk. powsz. I i II stopnia. Lwów 1936.
Program nauki w szkołach mechanicznych. Lwów 1936.
„ „ „ „ stolarskich. Lwów 1936.
„ „ „ „ przysposobienia administr. handlowego. Lwów 1936.
Program nauki w szkołach przysposobienia krawiecko-bieliźniarskiego. Lwów 1936.
Program nauki w szkołach przysposobienia rolniczego Lwów 1936.
Program nauki w szkołach przysposobienia kupieckiego I stopnia. Lwów 1936.
Radlińska H. Postulaty w sprawie nauczania historji. Lwów 1930.
Rapp M. Die geistigen Grundlagen der faschistischen Schulreform. Leipzig 1935.
Romański B. Organizowanie pracy zespołowej w naucz. geografji. Tarnów 1936.
Rust U. Krieck E. Das nationalsocialistische Deutschland u die Wissenschaft. Hamburg 1936.
Sopoćko M. Polskie i katolickie ideały i systemy wychow. Poznań 1936.
Szklar R. i Kobylański B. Ciche czytanie... W-wa 1936.
Szyszkowski W. Dydaktyka literatury. W-wa 1936.
Stattlerówna H. Z doświadczeń metodyki rachunków. W-wa 1936.
Wolski T. Szkoła powszechna. Lublin 1924.
Wytyczne organizowania oświaty pozaszkolnej. Włocławek 1936.
Z prac i zagadnień Obwodu Szkolnego Cieszyńskiego. Cieszyn 1935.
Zagadnienia z dziedziny metod pracy w Korpusie Kadetów. Lwów 1931.

Psychologia.

Adlerówna M. Dwa rodzaje spostrzeżeń. Poznań 1935.
Auerbach W. Zagadnienie wartości poznawczej sądów. Poznań 1935.
Bagno Ch. Synkretyzm myślenia w marzeniu sennem. Poznań 1935.
Bandura L. Poczucie czasu u dzieci... Poznań 1936.
Bogen H. Psychologische Grundlegung der Berufsberatung. Leipzig 1930.
Berzęcki T. Treść logiki popularnej. W-wa 1862.
Dougall Mc. W. An Introduction to social Psychology. London 1936.
Dougall Mc. W. An Outline of Psychology. London 1936.
Drohocki Z. Nowe drogi typologji. Poznań 1935.
Dwelshauvers, G. L'exercice de la volonté. Paris 1935.
Helwig P. Charakterologie. Leipzig 1936.
Höffding H. J. J. Rousseau-życie i dzieła. W-wa 1900.
Huth A. Exacte Persönlichkeitsforschung. Leipzig 1930.
Jung C. Conflits de l'âme enfantine. Paris 1935.
Kowalski W. W jakiej mierze koleracja jest stosunkiem przechodnim. Poznań 1936.
Kuchta J. Dzieci trudne do wychowania. Lwów 1936.
Künkiel F. Die Arbeit am Charakter. Schwerin 1935.
Lämmermann H. Von der Thätigkeit des Schul-Psychologen. Langensalea 1929.
Poppelrenter W. Psychokritische Pädagogik. München 1933.
Płaszyński W. Trzecie dziecięctwo. W-wa 1936.
Richet Ch. L'intelligence et l'homme. Paris 1936.
Ruttman W. Die Begutachtung des Schülers... Nürnberg 1936.
Schwarz J. Nauczyciel w świetle badań psychologicznych. Poznań 1935.
Stauber H. Die Jugend vor der Berufswahl. Zürich 1934.
Uzdańska R. Dzieci nieuważne. W-wa 1936.
Wygotski L. Psychologja strukturalna. Lwów 1936.
Zawadzki B. O roli abstrakcji... w myśleniu. Poznań 1935.

Społeczne.

Bagiński W. Kształtowanie rynku pracy w Niemczech W-wa 1936.
Bystroń J. Nazwiska polskie. Lwów 1936.
Chałasiński J. Tło socjologiczne pracy oświatowej. W-wa 1935.
Cierniak J. Wieś Zaborów i Zaborowski Dom Ludowy. Zaborów 1936.
Fiedler E. Trzecia Rzesza-zarys ustroju politycznego.. W-wa 1936.
Heinz. Wódz Niemiec.
Hołówko T. O zmianę Konstytucji. W-wa 1926.
Kielan F. Zakładanie spółdzielni rolniczo-handlowych. W-wa 1936.
Kozłowski W. M. Z haseł umysłowości współczesnej. Kraków 1902.
Łakomski S. Z przeżyć robotnika polskiego w Z. S. S. R. Kraków 1937.
Makowski W. Państwo społeczne. W-wa 1936.
Mielczarski R. Pisma T. I-II. W-wa 1936.
Odlanicki-Poczobutt S. Województwo Nowogródzkie. Wilno 1936.
Organisation des tribunaux pour enfants... Genève 1935.
Piątkowski A. Spółdzielnia wiejska. Częstochowa 1937.
Póżniak T. Rachunkowość spółdzielni uczniowskiej. W-wa 1936.
Pszczółkowski S. Zasady ekonomji. W-wa 1936.
Russel B. Wolna myśl i urzędowa propaganda. W-wa 1931.

Szczepański W. Stan, potrzeby i idee wsi polskiej. Wolsztyn 1936.
Załuski P. Krzewienie oszczędności... W-wa 1936.

Przyroda.

Dorsey G. Mechanizm życia ludzkiego. W-wa 1937.
Petrusewicz K. Podstawowe pojęcia biocenologji. Wilno 1936.
Polkowski J. Żywot Mikołaja Kopernika. Gniezno 1873.
Świeżawski L. Jan Śniadecki—jego życie... Petersburg 1898.
Venzmer G. Wie wir jung bleiben. Stuttgart 1936.

Nauki stosowane.

Andrade E. Maszyny. W-wa 1936.
Chołoniewska K. Gospodarstwo domowe i racjonalne żywienie. W-wa 1937.
Demianowicz A. Pszczoły, ich życie i hodowla. W-wa 1936.
Koźmiński L. Les lettres d'affaires... Lwów 1936.
Koźmiński L. Prècis de correspondance commerciale Lwów 1936.
Masters D. Zwycięzcy chorób. W-wa 1937.
Schvadin G. Garne u. Stoffe-praktische Warenkunde Stuttgart 1934.
Sienicki S. Sklep detaliczny-sytuacja, projekty... Lwów 1936.
Sierakowski J. Podręcznik kroju damskiego. W-wa 1936.
Wojnar A. i R. Stenografja polska. Włocławek 1936.
Walther J. Kunsthandarbeiten. Leipzig 1928.

Sztuki piękne i sporty.

Baker T. Królestwo aparatu fotograficznego. W-wa 1936.
Biernakiewicz T. Gimnastyka domowa dla narciarzy. Kraków 1936.
Biłko L. Młody śpiew. Tom I-III. Poznań 1933.
Bułhak J. Dlaczego Ruszczyc „przestał malować". Wilno 1936.
Bunsch i i. Nowa realizacja „Hamleta" (St. Wyspiański). Kraków 1936.
Kozicki W. Henryk Rodakowski. Lwów 1937.
Kwiatkowski W. Zmartwychwstanie Polski—obraz scen. Lwów 1933.
Sikorski A. Szkoła aplikacyjna... teatrów Warszawskich. W-wa 1936.
Skład J. Kurs narciarstwa metodą równoległych nart. Lwów 1936.
Tomkiewicz L. Pląsy. Lwów 1936.
Wiechowicz S. Koło mego ogródeczka 10 pieśni. Poznań 1936.
Wiechowiczowa W. 10 polskich pieśni ludowych. Poznań 1936.
Zwolakowski J. Piosenki i tańce zuchów. W-wa 1936.

Krytyka i historia literatury.

Adamczewski S. Stefan Żeromski—zarys biograficzny. Lwów 1937.
Brodziński K. Literatura polska, 2 tomy. Poznań 1872.
Dybowski R. Charles Dickens—życie i twórczość. Poznań 1936.
Gacki W. Kobiety i miłość w twórczości Żeromskiego. W-wa 1936.
Grabowski T. Historja literatury polskiej, T. I-II. Poznań 1936.
Księga referatów Zjazdu Naukowego im. J Krasickiego. Lwów 1936.

Geografia i podróże.

Guide, Petit, de Varsovie. W-wa 1933.
Kosko S. Przez trzy oceany-notatki z podróży. W-wa 1936.
Maliszewski E. La Pologne d' aujourd'hui. Paris 1926.
Modrak P. W krainie kangura. Lwów 1936.
Mortkowicz H. W Palestynie—obrazy i zagadnienia. W-wa 1936.
Natanson-Leski J. Atlas historyczny szkolny. W-wa 1936.
Romer E. Polityczny atlas kieszonkowy. W-wa 1937.
Siennicka H. Uroda Jugosławji. W-wa 1936.
Wańkowicz M. Na tropach Smętka. W-wa 1936.

Historia, pamiętniki.

Albertrandy J. Panowanie Henryka Walezyusza i Stefana Batorego. Kraków 1860.
Dyboski R. Polska a kultura Zachodu. Kraków 1936.
Eile H. Warszawa z drewnianej murowana. W-wa 1936.
Giedgowd S. Wspomnienia związane z mogiłą Piłsudskich w Krokach. W-wa 1936.
H. R. Biskup Władysław Bandurski... Wilno 1931.
Harbut J. Mały Rzym T. I-III. W-wa 1936.
Konkordaty polskie.
Konopczyński W. Dzieje Polski nowożytnej T. I-II.
Leśniewski C. Manifest Towarzystwa Demokratycznego 1836. W-wa 1936.
Łukomski S. Konkordat z dn. 10.II.25 między Stolicą Apost. a Rz. P. Łomża 1934.
Maurois A. Edward VII i jego czasy. Kraków 1935.
Pamiętnik Koła Sandomierzan 1925—35. W-wa 1936.
Strug A. Wiekopomny dzień 6 sierpnia 1914. W-wa 1926.
Szczepkowski J. Na drogach ku wolnej Polsce. W-wa 1937.
Szujski J. Kilka uwag o „Dziejach Polski". M. Bobrzyńskiego. W-wa 1879.
Śmigły-Rydz E. Byście o sile nie zapomnieli. Lwów 1936.
Wańkowicz M. Strzępy Epopei. W-wa 1936.
Witkiewiczówna S. Wspomnienia o Stanisławie Witkiewiczu. W-wa 1936.
Zweig S. Triumf i tragizm Erazma z Rotterdamu. W-wa 1936.
Zwolski B. Sprawa Zboru Ewang.-reformowanego w Wilnie. Wilno 1936.

Książki dla młodzieży.

Ballantyne R. Przygody chłopca w puszczach Brazylji W-wa 1934.
Ballantyne R. W lodowej pustyni. W-wa 1934.

Bardówna Z. Jak dobrze nam. W-wa 1936.
Broniewska J. Historja Toczonego Dziadka i Malowanej Babki. W-wa 1937.
Brykczyński St. Moje wspomnienia rok 1863. W-wa 1936.
Cutler W. O królu Arturze i rycerzach Okrągłego Stołu. Lwów 1937.
Delsuc P. Krytyczna noc w Kervizelu. Poznań.
Dyakowski B. Przygody rodziny jeżów. W-wa.
Fiutowski T. Zawsze zwycięski Marszałek Śmigły-Rydz. Włocławek 1937.
Gerson-Dąbrowska M. Chłopiec z puszczy. W-wa 1935.
Giżycki J. Na Czarnym lądzie. W-wa 1935.
Grotowska H. Jeniec z północy. W-wa 1933.
Hertz B. Ze wspomnień „Samowara". W-wa 1936.
Horoszkiewicz R. W. 3-m Powstaniu Śląskim. W-wa 1936.
Januszewska H. Ele-mele-dudki. 5 bajek. W-wa 1936.
Januszewska H. Z góry na Mazury-bajki mazowieckie. W-wa 1936.
Juszkiewiczowa. Chłopiec z „Czodźa-Goja". W-wa 1936.
Kilarski J. Biały Król Gonawy. Poznań.
Kingston W. Przygody dzielnego marynarza. W-wa.
Kruszewska F. Błękitny ogród. Wilno 1928.
Krzemieniecka L. Bajki Ciotki Adelajdy. W-wa.
Krzemieniecka L. Był sobie jeden dom. Lwów.
Krzemieniecka L. Tajemnicze odwiedziny. Lwów.
Lagerlöff S. Legendy o Chrystusie. W-wa 1921.
Lofting H. Podróże D-ra Dolittle. W-wa 1936.
Łoś S. Szajka. W-wa 1935.
Makuszyński K. Awantura o Basię. W-wa 1936.
Makuszyński K. Złamany miecz. W-wa 1936.
Meissner J. Zwycięstwo. W-wa 1935.
Mowbray J. Najdzielniejszy w szkole. W-wa 1933.
Ossendowski F. A. Skarb Wysp Andamańskich. W-wa 1935.
Page B. Przyjaciółki. Kraków 1937.
Pawłowicz B. Kolorowe serce. W-wa 1936.
Potemkowska W. Koniczyna czyli 3 pokolenia młodych dziewcząt. W-wa.
Powalski J. Król—z czasów Przemysława Pogrobowca. W-wa 1923.
Przyborowski W. Grunwald. W-wa.
Przyborowski W. Namioty Wezyra. W-wa 1935.
Rogoszówna Z. Pomyłka Jastrzębia. W-wa 1936.
Rytard J. Dolina wiatrów. Kraków 1937.
Salgari E. Dramat na Oceanie Spokojnym. Poznań.
Salten B. Bambi—opowieść leśna. Kraków 1937.
Skimborowiczowa A. Dzieci p. Sojeckiej na wakacyach. W-wa 1876.
Szelburg-Zarembina B. Podróż po mieście. W-wa.
Szołdrska H. W ogniu i w locie. Poznań.
Themerson S. Narodziny liter. W-wa.
Thompson E. Chłopiec i ryś. Matka liszka. W-wa.
Thompson E. Śpiewak uliczny. Wully-pies owczarski. W-wa.
Visentini O. Zwycięstwo nart. W-wa 1934.
Warchałowski K. Na krokodylim szlaku. W-wa 1936.
Wiśniewska W. Dziennik Irenki—dzieje dzieciństwa. W-wa.
Wiśniewska W. Irenka ma 15 lat. W-wa.
Zieliński T. Danusia i sześciu chłopców. W-wa.
Zieliński E. Milord tańczy. W-wa 1935.

Literatura piękna.

Galsworthy J. Dziewczyna czeka. W-wa 1937.
Gardecki J. Było nas trzech—powieść bez romansu. W-wa 1936.
Kasterska M. Légendes et contes de Podlachie. Paris 1928.
Korsak W. Pieśń puszczy—powieść myśliwska. W-wa.
Korzeniowski. Apollo Komedja—dramat w 3 aktach. Wilno 1856.
Kossak Z. Bursztyny—nowele. Poznań 1936.
Meissner J. L—59. W-wa 1937.
Morcinek G. Noc listopadowa. Wiara. Poznań 1936.
Or-Ot. Służba poety. W-wa.
Rostand E. L'Aiglon—drame en 6 actes. Paris 1910.
Rusinek M. Burza nad brukiem. W-wa 1932.
Rusinek M. Człowiek z bramy. W-wa 1934.
Schiller F. Intryga i miłość—tragedya w 5 aktach. Złoczów.
Staff L. Barwa miodu. W-wa 1936.
Strowska S. Légendes polonaises Paris 1927.
Tuwim J. Treść gorejąca. W-wa 1936.
Wallace E. The Traitor's Gate. Leipzig 1927.
Wasilewska W. Ojczyzna. W-wa 1935.
Vongden. Lama i David-Neel, A. Mipam-Lama 5 mądrości. W-wa 1936.
Zabłocki Fr. Dzieła T. I-V. W-wa 1829.
Zaleski B. Pisma T. I-II. Lwów 1877.
Zieliński T. Klechdy Attyckie (Irezyona) Serja I-IV. W-wa 1936.
Żuławski J. Wyprawa o zmierzchu. W-wa 1936.

Dział ogólny.

Estreicher K. Bibliografia polska t. XXI. Kraków 1936.
Cutry M. Rola i organizacja bibljotek dla dzieci. W-wa 1928.
Haiman M. Nauka polska w Stanach Zjednoczonych A. P. W-wa 1936.
Kalendarz Iskier na rok 1937 (Rok XIII) W-wa 1937.
Księga adresowa m. Wilna i kalendarz informacyjny 1937. Wilno 1937.
Małachowski M. i Reiterowa A. Poradnik bibljoteczny. W-wa 1935.
Nauka polska XXI. Warszawa 1936.
Pamiętnik obchodu 50-lecia Kasy Mianowskiego 1881—1931. W-wa 1936.
Skarzyńska J. Jak czytać książki i gazety. W-wa 1934.
Suchodolski B. Badanie a nauczanie. W-wa 1936.

Pomoc bezrobotnym jest czynem obywatelskim.

OD ADMINISTRACJI.

Należność za prenumeratę Dziennika Urzędowego Kuratorium O. S. Wil. P.P. Płatnicy Rejonowi winni wpłacać z góry, przynajmniej kwartalnie, na konto czekowe P. K. O. Dziennika Urzędowego nr 703004. Na odwrocie dowodu wpłaty w miejscu przeznaczonym na korespondencję bezwzględnie należy podawać za jakie miesiące opłaca się prenumeratę, za jaką ilość egzemplarzy oraz nazwisko płatnika i dokładny adres. (Poczta, miejscowość, gmina).

Administracja będzie wysyłać tylko taką ilość egzemplarzy jaką P.P. Płatnicy Rejonowi zażądają i za jaką opłacą.

Notatka taka na odwrocie czeku opłacie pocztowej nie podlega.

Nowe zgłoszenia prenumeratorów odbywać się winny: dla nauczycieli szkół powszechnych—za pośrednictwem P.P. Płatników Rejonowych, dla nauczycieli innych szkół—za pośrednictwem Dyrekcji względnie Kierownictw tych szkół.

Osoby prywatne zgłaszają prenumeratę bezpośrednio do Administracji Dziennika Urzędowego, w Wilnie ul. Wolana 10.

Jednocześnie Administracja przypomina, że opłaty od obrotu czekowego P. K. O. (patrz Dz. Urz. K. O. S. Wil. nr 11 z 1934 r. str. 623) nie mogą być potrącane od należności za prenumeratę.

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł, kwartalnie 1 zł 50 gr. Cena numeru pojedyńczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. nr 703004.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł 80, 1/2 str.—zł 45, 1/4 str.—zł 25, 1/8 str.—zł 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.